

Polder . blad

Januari 2011

natuurpunt Hobokense Polder

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
2de weekend Schier	7
Cursus Vogelzang in het bos	8
Paddenraapactie	8
Weekend Op zoek naar oehoe	9
Algemene vergadering	10
Winkelkorting	10
Onze sponsors	10
Beheer:	
- Hulp bij Goudklompjes	11
- Twee werkdagen in Polder	11
Studie:	
- Vogeltrektellingen 2010	13
- Waarnemingen in de regio	21
- Waterpieper in rietveld	23
Educatie:	
- Bio en biodiversiteit	24
Beleid: De Hollebeek, waterloop in de stad	26
Ankona Ontmoetingsdag	29
Colofon	30
Fotografische terugblik	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.
Enkele foto's werden van internet
geplukt.

Het jaar van de biodiversiteit is bijna om

Een jaar lang was er geen natuurartikel te lezen of het was wel over de biodiversiteit van onze natuur. Voor ons allemaal was het niets anders dan dagelijks ons best te doen om onze gebieden op een goede manier te beheren en te onderhouden. Zo kunnen we in die gebieden de biodiversiteit op peil houden of versterken. De vele beleidsdossiers waar velen van ons mee bezig zijn, kunnen hier zeker nog een groot stuk aan bijdragen om dit alles nog meer te versterken. Samen met jullie kunnen we ons steentje bijdragen, ook al is het maar iets klein.

Lees aandachtig het nieuwe nummer van Polder.blad en je zult merken dat we weer niet hebben stil gezeten om jullie te betrekken bij dit alles.

Kom ook genieten van de verse sneeuw in de Polder, kom kijken hoe de dieren hun weg zoeken naar al het lekkers, dat soms wel verstopt ligt onder een laagje sneeuw.

Kom eens kijken hoe flink ons kalfje Flora al is geworden. Zij is soms wel een deugniet hoor. Zij kan door sommige van onze V-poortjes en dit vinden we niet zo fijn, want dan moet er telkens iemand in spoedmars naartoe om haar terug binnen te loodsen. Of kom de Goudklompjes versterken nu dat Carl en Anke moeten afhaken. Of sluit je aan bij onze natuurgidsen; ook zij zoeken versterking om aan de vraag naar al de wandelingen te kunnen voldoen.

Jullie merken het: er is veel te doen in de Polder en er buiten zoals helpen aan de Hollebeek, Fort 8, Tarzanboskes en Petroleum-Zuid.

En vergeet onze mooie kalender en wenskaarten niet; zij zijn een mooi kadoke voor je familie en vrienden.

Veel leesplezier.

Danny

Aan al onze lezers: een kleurrijk 2011!

Polder.blad in kleur !?

We kregen van onze drukker De Wrikker uit Berchem een mooi **nieuwjaarsgeschenk**: het aanbod om de kافت van ons tijdschrift zonder meerprijs in kleur te drukken, waarvoor onze grote dank!

De medewerkers van de Wrikker proberen zo milieuvriendelijk mogelijk te werken, een keuze die weerspiegeld wordt in het beschikbare machinepark, het materiaal- en afvalbeleid en de manier waarop men er omgaat met water en energie.

Ons blad wordt er gedrukt op Cyclusprint, 100% gerecycled papier met Europese ecolabel. Dus wordt er geen nieuwe pulp toegevoegd en hoeven er geen bomen te sneuvelen. De inkten zijn op vegetale basis, milieuvriendelijk en reukloos.

De kleurmogelijkheden geven ons weer nieuwe kansen om onze boodschap uit te dragen. Hier en daar is het blad wat herschikt. Ook voor onze fotografen wordt de uitdaging groter. **Wie stuurt ons prachtige foto's ?** Voor de voorkaft minstens 3000 pixels verticaal, dus best foto's in portretstand.

Luk & Ria

De "Wrikkers": onze drukploeg

Een heildronk op het nieuwe jaar!

Van harte welkom op onze activiteiten!

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (5 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zaterdag 8 januari om 14 u

Polderborrel: winterwandeling en Nieuwjaarsdrink

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Na de feesten een frisse neus halen in ons prachtig natuurgebied, de Hobokense Polder.

Warm ingeduffeld stappen we door het winters natuurgebied, dat - wie weet - zelfs bedekt is met sneeuw en met een ijslaag op het Broekskot en het Rallegat.

Praktisch: We komen samen aan het infobord op de Scheldelei, t.o. de Leigrachtlaan om 14 u en wandelen een tweetal uurtjes in de winterse

Polder. We beëindigen de wandeling aan het KIJK.punt, maar dan begint de pret pas goed.

Want bij de warmte van een vuurkorf laten we je genieten van een Nieuwjaarsborrel met lekkere hapjes.

Kan je komen? Bij voorkeur graag een seintje ten laatste 6 januari. Zo kunnen we min of meer de hoeveelheid verwennerijtjes bepalen. Heel welkom!

Weekend 15/16 januari

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Elke winter organiseert het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek zes watervogeltellingen in Vlaanderen (midmaandelijks in de periode oktober-maart). Bij elke telling worden alle aanwezige watervogels geteld in zoveel mogelijk gebieden.

Doel:

- informatie verzamelen over de aantallen, de verspreiding, numerieke trends en habitatkeuze van overwinterende watervogels in Vlaanderen
- het creëren van een referentiekader voor de interpretatie

van telresultaten op regionaal of gebiedsniveau

- bijdrage leveren aan internationaal monitoringproject "International Waterbird Census"

Al verschillende jaren nemen we in Hoboken deel aan deze tellingen. Wil je meer info over zo'n telling, neem gerust contact op met André.

Praktisch: Bel of mail even naar André voor juiste dag en afspraakuur. Meebrengen: warme, waterdichte kledij, verrekijker. Mailadres: andre.van.langenhove@base.be

Zaterdag 15 januari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Ook in de wintermaanden werken we 1 maal per maand in de natuur, afwisselend op een zaterdag en een zondag. Er wordt gewerkt van 9 u tot 13 u.

We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ...

Een greep uit de uit te voeren werken voor het komende najaar:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten
- verwijderen van sluikestort

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer. Dus welkom.

Praktisch: afspraakplaats: Schroei-laan (straat naast de spoorweg) aan de container naast firma Procap. Meebrengen: werkhandschoenen en stevige schoenen of laarzen.

Danny zorgt steeds voor een **lekkere koffiekoek** voor elke noeste werker/werkster.

De volgende data zijn: zondag 13 februari en zaterdag 12 maart.

Zondag 16 januari om 8.30 u

Natuurgebieden in de haven van Antwerpen-Linkeroever

Gids: Marnix Lefranc, marnix.lefranc@telenet.be - 0499/23 01 91

Leiding: Ria Thys, ria.thys@telenet.be - 03/289 73 66

Linkeroever? Meteen duikt een grauw beeld op van industrie, volgestouwde containerschepen en voorbijrazende vrachtwagens. Toch is dit maar de halve waarheid over Linkeroever. Te midden van dit economisch bolwerk kan Linkeroever uitpakken met unieke natuur van onschatbare waarde. De landschappen leven dan ook bij gratie van het uitgesproken contrast: op de voorgrond vogels die in modderige slikken hun kostje bij elkaar scharrelen, terwijl industriële installaties de horizon domineren.

De schorren en polders van Linkeroever zijn van cruciaal belang voor tal van trekvogels. Zij vinden hier op hun marathonvlucht van soms duizenden kilometers een deugd-doende stop- of pleisterplaats om te verpozen en hun vetreserves aan te vullen. Sommigen blijven maar even, anderen brengen er heel de winter door. Daarnaast is het gebied eveneens van belang voor talloze beschermde vogels die hier komen broeden. Daarom geniet dit gebied op Europees niveau de status van beschermd Vogelrichtlijngebied.

De Europese natuurwetgeving betekent een belangrijke randvoorwaarde voor de havenuitbreidingsplannen. Natuurgebieden die verdwijnen omwille van havenuitbreiding moeten gecompenseerd worden door natuurinrichtingsprojecten in de nabije omgeving. Dit heeft er toe geleid dat er de voorbije jaren heel wat veranderd is op Linkeroever.

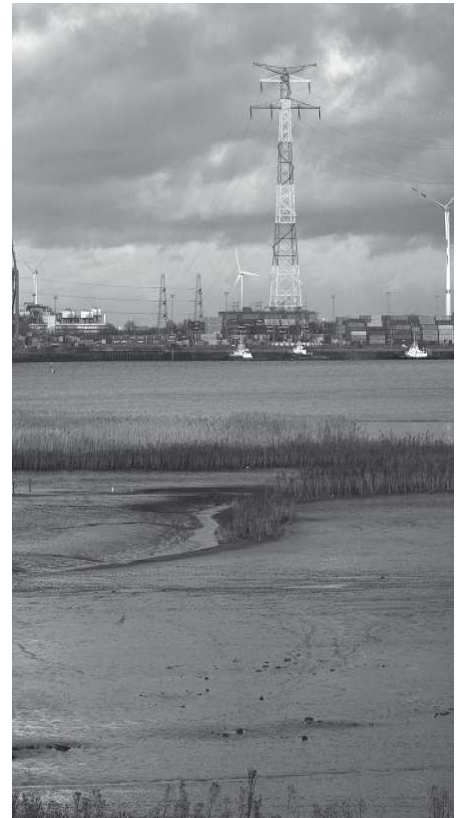
Op zondag 16 januari gaan we een kijkje nemen in de natuurgebieden van Linkeroever met speciale aandacht voor de vele wintervogels die er vertoeven. Tot de mogelijkheden behoren kolgans, smient, pijlstaart, brilduiker, nonnetje, grote zaagbek,

smelleken, blauwe kiekendief en slechtvalk.

De gebieden die we zullen bezoeken liggen nog niet vast. Dit zal de dag zelf bepaald worden afhankelijk van wat we allemaal te zien krijgen.

Praktisch :

- **Verplicht om op voorhand in te schrijven bij Ria Thys.** Zo kunnen kandidaat-deelnemers met vervoersproblemen zeker mee.
- Vertrek in Hoboken, Kioskplaats om 8.30 u
- We rijden kostendelend met eigen wagens aan 5 eurocent/km
- Voor wie het gemakkelijker is om met de tram te komen: afspraak om 9 u aan de tramterminus te Antwerpen Linkeroever aan de Blancefloerlaan. Het is de eind-

Canadese en grauwe ganzen - Foto Luk Smets

- halte van trams 2, 5 en 15. Tram 3 passeert er. Op de parking kunnen we ons verder organiseren om te carpoolen.
- Kun je niet de hele dag mee dan kun je vroegtijdig afhaken, wel op voorhand de gids of leiding verwittigen. Dan moet je wel over eigen vervoer beschikken.

- Kun je enkel in de namiddag aanwezig zijn? Kom dan tegen 13 u naar de kerk van Verrebroek, mits verwittigen van gids of leiding.
- Mee te brengen: laarzen of stevige wandelschoenen, verrekijker (evt. telescoop), vogelgids en lunchpakket.
- Terugkeer: 17.30 u aan de tramterminus op Linkeroever of om 18 u in Hoboken.

Woensdag 19 januari om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom !

Zaterdag 5 en zondag 6 februari

Vogels Voeren en beloeven: groot telweekend !

's Winters geraken vogels moeilijk aan voedsel. Dan hebben ze juist extra veel energie nodig om hun lichaamstemperatuur op peil te houden. Insecten zijn grotendeels verdwenen en bessen vaak al op. Regen en sneeuw maken het de zaadeters moeilijk om bij hun voedsel te komen.

Het bijvoederen van vogels in de winter is bij veel mensen dan ook een populaire bezigheid. Niet alleen help je de vogels om barre tijden door te komen, je krijgt er een schitterend

schouwspel voor terug! Vogels die vaak verscholen blijven of in een flits voorbij vliegen, laten zich nu gemakkelijk bekijken. Als dat geen win-win situatie is...

Natuurpunt organiseert al enkele jaren een telweekend om aan de weet te komen welke vogels er zoal in de Vlaamse tuinen voorkomen. Bij je Natuur.blad kreeg je een prachtige folder met alle informatie om deel te nemen. Doen!

Geef je resultaten door aan Natuurpunt.

Zaterdag 5 februari om 20 uur

Gezellig samenzijn en algemene vergadering van onze vzw Het jaar in woord en beeld en een ontspannende kwis !!!

Organisatie: de bestuursploeg

De afdeling is de spil van het verenigingsleven van Natuurpunt. Daar gebeuren de natuurbeheerswerken, de natuurstudie-activiteiten, cursussen en uitstappen. Een afdeling als Hobokense Polder wordt gevormd door mensen zoals jij en wij, die zich betrokken voelen met hun omgeving en aan hun kinderen en kleinkinderen een boeiende leefomgeving willen doorgeven.

Op 5 februari houden we onze jaarlijkse ledenbijeenkomst met algemene vergadering van onze vzw. Uiteraard zijn er wat verplichte nummertjes zoals de jaarrekening en begroting (zie verder in dit nummer). Maar dank zij moderne technieken maken we er een mooie voorstelling van. Het jaaroverzicht 2010 zal u gepresenteerd worden in de vorm van

een becommentarieerde (computer) diashow.

We willen ook ons bestuur versterken !!! Ben je kandidaat bestuurslid, geef dan je naam door aan de voorzitter of de penningmeester.

Na het jaaroverzicht en een korte blik op onze planning voor 2011, staan onze voorzitter Danny en zijn vrouwke Ann klaar met een gezellige kwis.

Traditioneel zorgt onze trouwe kookploeg voor hapjes en drankjes. Waarvoor nu reeds onze dank.

Praktisch: 20 u in Zaal Moretus, Berkenrodelaan, Hoboken. Inkom en hapjes gratis. Voor meer inlichtingen zie verder in Polder.blad.

Weekend 12/13 februari

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Voor verdere praktische afspraken: zie kalender 15/16 januari

Zondag 13 februari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Verdere info: zie zaterdag 15 januari

Woensdag 16 februari om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom !

Maandag 21 februari om 19.30 u

Start cursus Vogelzang in het bos

Info en inschrijven: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Zie verder in Polder.blad

Vrijdag 4 tot en met zondag 6 maart

Wandelweekend in de Ardennen: Op zoek naar de oehoe

Info bij Luk en Ria Smets-Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Zie verder in Polder.blad

Weekend 12/13 maart

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81 – 0486/82 68 22

Voor verdere praktische afspraken: zie kalender 15/16 januari

Zaterdag 12 maart om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Verdere info: zie zaterdag 15 januari

Woensdag 16 maart om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom !

Zondag 20 maart om 14 u

Lente: de natuur ontwaakt

Natuurwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Siegfried Calberson

Info: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60

Met het begin van de lente starten we ook weer met wandelingen in de Hobokense Polder.

Tijd dus om te kijken naar de voorjaarsbloeiers, de bloei van wilgen en andere bomen.

Tijd ook om de eerste zanger-tjes te beluisteren die terug zijn van weggeweest.

En voornamelijk tijd om te genieten van een fijne wandeling samen met mensen die van de natuur houden.

Praktisch:

Afspraak aan station Hoboken-Polder, einde Berkenrodelei om 14 u. Einde omstreeks 17 u. Meebrengen: laarzen en verrekijker

Zwartkop

Grauwe gans - Foto Luk Smets

Indien het station door de huidige werkzaamheden niet te bereiken is, wordt onze afspraakplaats voor geleide wandelingen voorlopig de Schroeiiaan ter hoogte van het station

Woensdag 23 maart om 19.30 u

Stiltewandeling in de Hobokense Polder

Info en gids: Danny Jonckheere 0478/33 24 27

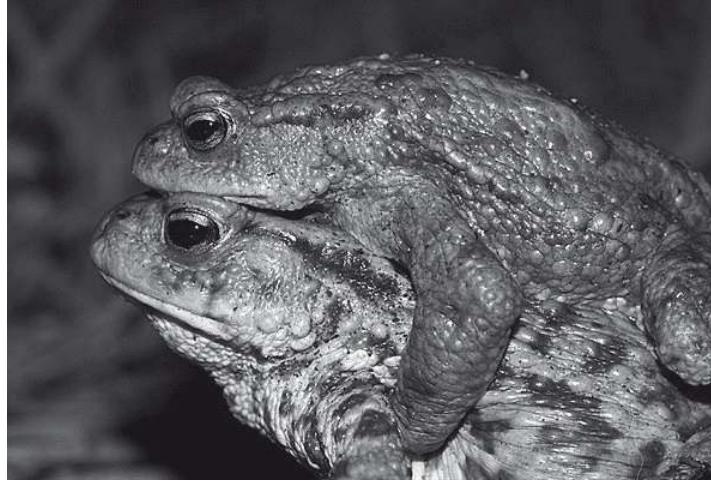
Jullie weten allemaal dat rond deze periode van het jaar onze padden en kikkers actief zijn geworden. Bij het juiste weer (zwoel lenteweer) beginnen de padden en kikkers te kwaken.

We gaan vanavond even stil staan aan het K.I.J.K.punt om te luisteren naar hun activiteiten, maar ook naar het snateren van de eenden en wie weet wat horen we nog allemaal. We zetten onze weg verder en gaan op zoek naar salamanders die ons pad zullen kruisen.

Maar vooral om je te laten horen dat het niet zo stiltekes is in de natuur, overal ritselt er wel iets weg. Gaan jullie mee op stap?

Praktisch:

We vertrekken aan het begin van het rolstoelpad (Scheldelei, t.o. Leigrachtlaan) en dit om 19.30 u en zijn er terug rond 21.30 u. Wandelschoenen volstaan, een zaklantaarn kan ook handig zijn voor in het donker.

Natuurvierdaagse op Schiermonnikoog Een tweede weekend van 15 tot 18 september 2011

Onze natuurweekenden zijn al jaren een succes.

In oktober kondigden we een lang weekend Schiermonnikoog aan waarvoor 24 mensen konden inschrijven. In een mum van tijd was dit weekend **volgeboekt**.

Vele mensen moesten ontgoocheld worden.

Maar natuurgids Luc Van Schoor wil een tweede weekend gidsen de week na het volzette weekend. 18 mensen krijgen de kans om van donderdagmorgen 15 tot zondagavond 18 september 2011 mee te

gaan naar het **autovrije Waddeneiland Schiermonnikoog**. Het eiland kreeg kortelings nog de eervolle vermelding: Mooiste plekje van Nederland.

Wees er snel bij, want dit eiland is zo'n zalige bestemming dat ook dit weekend snel zal volgeboekt zijn. De inschrijvingen gebeuren op basis van binnenkomen van de voorschotten.

De richtprijs voor deze vierdaagse is ca 340 à 350 euro p/p.

Hierin is inbegrepen: vervoer per minibus, hotel met alle maaltijden, boottocht op de Waddenzee, 3 dagen fietshuur, alle uitstappen, bezoek aan vogelringstation, retourbus op eiland, tocht met de Balgexpress, ... Enkel drank bij het avondmaal dient nog ter plekke afgerekend te worden.

Luc Van Schoor is de gids, Marc Hofman verzorgt ter plekke de leiding

Parnassia
Foto: Luk Smets

Info: 03/289 73 66 - luk.smets@telenet.be

Deelnemen? Stort dan **snel** een **voorschot van 100 euro** op 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling: **Schier 2**

Cursus Vogelzang in het bos

Lesgevers: Koen Leysen, Danny Jonckheere, Wim Mertens

Coördinatie: Ria Thys

Een vroege ochtend in het voorjaar. Het bos wordt wakker met een indrukwekkend ochtendconcert van de vogels. Maar welke vogels horen we allemaal? In deze cursus leren we de geluiden van de bos- en heidevogels kennen en herkennen. Is het nu een koolmees of een zwarte mees, een groene specht of een zwarte of misschien wel een boomklever. Je leert er alles over in deze cursus. Naast een uitgebreide reeks geluiden krijg je ook van elke vogel wel een stukje film te zien.

Om dit alles grondig onder de knie te krijgen, voorzien we **zes lesmomenten**.

We starten op maandag 21 februari met de theorielessen, de praktijk voorzien we natuurlijk in de periode dat de bosvogels zich volop laten horen en in de maand dat ze nog behoorlijk gemakkelijk op te sporen zijn. En april - onze eerste volle lentemaand - is daarvoor dan wel het meeste geschikt.

Koen Leysen, lesgever bij Natuurpunt Educatie, zal de vier theorielessen voor zijn rekening nemen.

Danny Jonckheere en Wim Mertens verzorgen ieder een praktijkles.

Praktisch:

- De vier theorielessen gaan door op **maandagen 21 en 28 februari, 14 en 21 maart** in Zaal Moretus, Berkenrodelei 34 Hoboken telkens van 19.30 u tot 22.30 u.
- De twee praktijklessen gaan door op **zaterdag 2 april** van 9.30 u tot 12.30 u in de Hobokense Polder en op **zaterdag 30 april** van 9.30 u tot 12.30 u in het Cleydaelhof te Aartselaar

Iedere vogelliefhebber kan aan deze cursus deelnemen. Wil je een opfrissing of voel je je nog leek, maar ben je geboeid door de prachtige vogelwereld tijdens je boswandelingen? Welkom!

Zwarte mees

Wil je inschrijven?

Meld je deelname telefonisch of via mail aan Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be en **stort je deelnamebedrag** op rek. 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met vermelding: Vogelzang in het bos. Leden Natuurpunt betalen 27 euro, niet-leden betalen 35 euro. In dit bedrag is een lijvig cursusboek inbegrepen.

Paddenraapactie aan de rand van de Hobokense Polder....

Helpende handen gevraagd !

Danny Jonckheere

Al vanaf het jaar 1985 zijn we in en aan de Hobokense Polder bezig met het organiseren van paddenoverzetacties om onze padden, kikkers en salamanders een veilige oversteek te garanderen.

De maanden februari en maart zijn de maanden dat de padden, kikkers en salamanders hun voortplantingspoelen opzoeken om daar een partner te vinden. Dit gebeurt langs de zeer drukke Scheldelei en in de achterste straten van Polderstad en ook aan de drukke Schroeilaan, die

ze dan moeten oversteken. Het is op deze plaatsen dat we deze dieren een handje zullen helpen om de straat over te steken. De dieren worden actief in hun wandeltocht rond 19 u en dit tot ca. 22 u. Bij regenachtig weer kan dit soms wel wat uitlopen.

Dus we hebben jullie hulp zeer hard nodig om ze een handje te helpen met het oversteken van de straat.

Voor verdere info: bel of mail Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 of jonckheeredesmedt@gmail.com

Foto - Peter Hofman

Kort wandelweekend in de Ardennen: Op zoek naar de oehoe Vrijdag 4 tot en met zondag 6 maart 2011 Gids en leiding: Luk en Ria Smets-Thys

Momenteel zitten we er nog volop in: winterse toestanden met onlangs nog een wekenlange vriesperiode ... en wat kunnen we mogelijk nog verwachten?

Maar begin maart loopt de winter toch stilaan ten einde. Nog even en de natuur herleeft. Hier en daar beginnen de vroege lentebloeiers hun kopjes boven de grond te steken. Dieren ontwaken uit hun winterslaap of worden weer actiever. Zo ook de vogels.

Eén van de eerste vogelsoorten die we al in februari kunnen horen en zien zijn de uilen. Hier in Vlaanderen kunnen we op zoek trekken naar steenuil, kerkuil, ...

Maar voor de oehoe moeten we in de Ardennen zijn. De oehoe (*Bubo bubo*) is de grootste uilensoort ter wereld. De vogel heeft zijn naam te danken aan zijn roepgeluid. Vooral in de late winter laat het mannetje zijn imposante "Whoeh"-roep horen. Tijdens dit weekend zullen we het baltsgedrag, de roep en de paring van de oehoe observeren.

Programma weekend:

- ✓ Vrijdagavond: aankomst op onze bestemming in Maredsous/Sosoye
- ✓ Zaterdag: wandeling in de omgeving van Dinant
- ✓ Zaterdagavond: we wonen een Nederlandstalige lezing bij over de oehoe. Daarna gaan we op zoek naar de oehoe onder leiding van een plaatselijke gids
- ✓ Zondagvoormiddag: wandeling in de streek
- ✓ Zondagmiddag: halverwege de namiddag rijden we huiswaarts, zodat we tegen het avondeten weer in Antwerpen zijn.

Praktisch:

We logeren in een gezellige self-service houten chalet met tweepersoonskamers. Badkamer dient gedeeld te worden met 2 andere kamers.

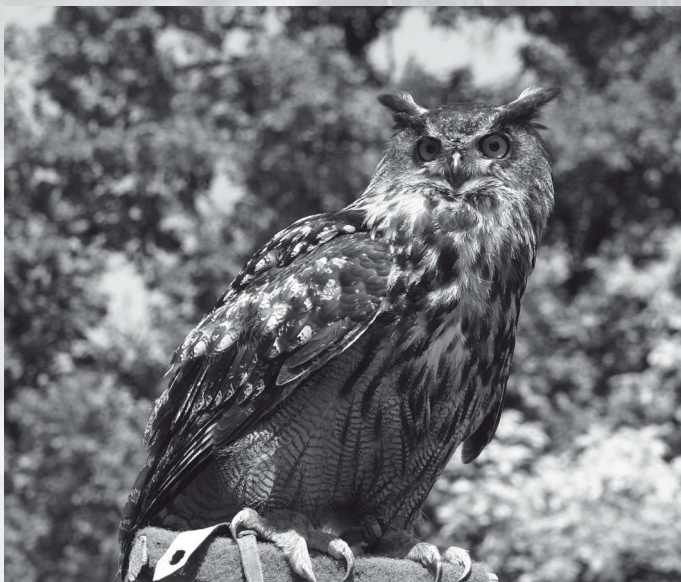
In het deelnamegeld is inbegrepen: verblijf in de chalet (huur, lakenpakket, verwarming/electriciteit/water, schoonmaak en milieutaks), twee warme maaltijden, twee ontbijten, tweemaal picknick, zoektocht naar

de oehoe + lezing met een plaatselijke Nederlandstalige gids, alle wandelingen.

De deelnameprijs op basis van gedeelde kosten voor dit weekend zal waarschijnlijk 125 euro zijn. We rijden met eigen auto's. Deelnemers betalen aan de chauffeur de gebruikelijke vergoeding = 0,05 euro/km = ca 20 euro p/p

Wens je deel te nemen? Schrijf dan snel in, want de plaatsen zijn beperkt.

Info bij Luk en Ria Smets-Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be
Stort je deelnamegeld, zijnde 125 euro op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Oehoe"

Algemene vergadering Natuurpunt Hobokense Polder vzw

Op 5 februari 2011 gaat de jaarlijkse algemene vergadering van onze vzw door. Al onze leden zijn hierop uitgenodigd. Ieder Natuurpuntlid van onze afdeling is immers statutair toegetreden lid van onze vzw. Onze vereniging heeft echter ook stemgerechtigde leden nodig. De drempel om stemgerechtigd lid te worden ligt echt niet hoog. Stuur een briefje of mailtje aan onze voorzitter met je kandidatuur. Enige voorwaarde om aanvaard te worden is dat je lid bent van onze afdeling.

Agenda

- Aanvaarding van nieuwe stemgerechtigde leden, eventueel ontslagen van stemgerechtigde leden.
- Jaaroverzicht 2010 aan de hand van een uitgebreide diashow.
- Financieel verslag 2010.
- Begroting 2011.
- Jaarvoorblik 2011.
- Verkiezing nieuwe bestuursleden. Voel je je geroepen onze bestuursploeg te versterken, aarzel dan niet je naam op te geven aan voorzitter Danny Jonckheere of penningmeester Luk Smets (zie blz 2).
- Rondvraag.

Na het officieel gedeelte staan onze voorzitter Danny en zijn vrouwke Ann klaar met een gezellige kwis. Onze kookploeg zal ons traditioneel verwennen met hapjes en drankjes.
(voor praktische schikkingen: zie kalender 5 februari)

Winkelkorting aan Natuurpuntleden

Een nieuwe handelaar die een fikse korting geeft aan Natuurpuntleden:

Kameleon, Vrasenestraat 24, 9120 Beveren, 03/775 19 61: **10 % korting** op wandelschoenen en kledij zoals North Face, Wolfskin, ...

A.S. Adventure geeft een **korting van 5 %** aan Natuurpuntleden. A.S. Adventure heeft ook een **klantenkaart**, de "Explore More kaart", waaraan enkele voordelen verbonden zijn. Vraag aan de kassa je Natuurpuntkaart te koppelen aan je klantenkaart. Dan wordt voortaan bij elke aankoop je Natuurpunt-korting automatisch verrekend, zelfs als je je lidkaart niet op zak hebt.

Onze lidkaart leverde ons dit jaar al 68 euro kortingen op. Een lidmaatschap van Natuurpunt is dus ook een prima belegging! Zie ook <http://www.hobokensepolder.be/lidmaatschap/kortingen.html>

Neem dus steeds je lidkaart mee als je gaat winkelen !

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes BVBA, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/ 827 58 47
 BVBA Javebo, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
 Verzekeringen en beleggingen Alert N.V., Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
 Victor Van den Eede en Zonen, Houthandel, Oudestraat 101 2660 Hoboken Tel. 03/827 56 84
 Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
 Urwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81/83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
 Bacob-Dexia Bank, Kioskplaats 62 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53
 Centrale verwarming en sanitair Lamberechts bvba, Jan Van de Wervelaan 39 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75
 Beenhouwerij Van Der Keere, Kapelstraat 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
 Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelsstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90
 Firma Procap, Plastics dopjes, Schroeilaan 15 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
 Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
 Aan tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van Den Eedenstraat 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
 Gereedschappen Den Draaiboom, Antwerpsesteenweg 156-160 2660 Hoboken Tel. 03/828 57 04
 Meys Electro, Cuyllitsstraat 17/19, 2018 Antwerpen Tel.03/237 65 66

Kom jij de Goudklompjes ondersteunen? De Goudklompjes werken voortaan op dinsdag !!!

Wie wil het prachtige natuurgebied mee helpen onderhouden?

Heb je enkele dinsdagen tijd ?

Kom dan een handje toesteken bij de Goudklompjes. Bij ons komen toevallige vrijwilligers, scholen, ... helpen.

Voel je het al kriebelen ? Goed zo, lees dan verder ! De Goudklompjes zoeken dynamische vrijwillige medewerkers die bereid zijn om:

- te werken in de prachtige natuur van de Hobo-kense Polder
- te werken met een groep vrienden van alle leeftijden, maar jong van hart
- te werken samen met mannen en vrouwen, die ook hun mannetje kunnen staan
- te werken in een sfeer van "als het niet af is vandaag, doen we volgende keer verder"

De Goudklompjes werken elke DINSDAG vanaf 9.30 u tot ongeveer 14 u.

De werkzaamheden omvatten:

- maaien en onderhouden van wandelpaden
- maaien van ruimtes voor de fauna en flora
- onderhouden van grachten

Hiervoor beschikken we over het nodige materiaal zoals maaibalk, bosmaaiers, boomzagen, elektriciteitsgroep, ...

Dus ik weet dat je nu contact gaat opnemen met

- Gilbert Van de Velde, tel 03 825 12 75 - gilbert0vandevelde@gmail.com
- André Van Langenhove, tel 0486 82 68 22 - andre.van.langenhove@base.be
- Via <http://wijvandepolder.be/goudklompjes.php>

Twee werkdagen uit het leven van onze Goudklompjes Roger Desmedt

Vandaag, donderdag 18 november 2010, kwam het "Hofke van Thys" in de Polder werken.

Gilbert VdV en ik waren rond 9.15 u paraat om alles klaar te zetten en stipt om 9.30 u marcheerden 75 kids van t' Hofke + 5 begeleiders (Mr Piet was weerhouden) de weg van PROCAP op.

Na een inleiding en algemene uitleg - ook André VL kwam ons vervoegen en kon zijn kennis van de Polder aan de kids tonen - werden er twee groepen gemaakt

- één groep ging met de begeleiders wandelen (André zette hen een stuk op weg)
- de tweede groep trok met Gilbert en mezelf + begeleiders het centrale gedeelte in.

Normaal was de afspraak 3 groepen.

Maar gezien de weeromstandigheden (wel koud, maar gelukkig droog), speelde men op veilig, om zodoende vroeger naar de school te kunnen trekken.

De werkers ruimden resten van houtafval op in het "Vergeten end". Deze resten waren blijven liggen bij vorige opruimacties en moesten bijeengebracht worden in een grote houtwal.

Foto - André Van Langenhove

Rond 11 u wisselen de groepen.

- werkers gaan wandelen
- wandelaars werken de werkplek verder af.

Rond 12.30 u komen de Thys – kids reeds aangestapt met de kar, kruiwagens en materiaal netjes in de bakken, waarna Gilbert en ik afsluiten en het materiaal opbergen.

Wat ik tot nu toe zag, was een enthousiaste groep. Als alles straks OK is, zal dit zeker een geslaagde (iets kortere) dag zijn geweest.

De jongeren waren zeer enthousiast, blozende gezichten en ..... bij sommigen zeer vuile kledij.

De begeleiders waren tevreden.

Na afscheid en dankwoordjes, gingen Gilbert en ik even kijken op de werkplek.

Dat was een leuke verrassing, alles was opgeruimd - dit maakt het voor ons (de oudjes) volgende keer heel gemakkelijk.

Al het afvalhout lag netjes op de houtwal, er was geen materiaal achtergebleven en de loopzone en grasveld tussen werkplek en houtwal was netjes opgeruimd.

Bedankt begeleiders en zeker de jongeren, voor deze noeste arbeid

Jullie mogen nog komen.

Spreek gerust af in maart, april of mei.

Misschien kunnen jullie wel, uw eigen veldje (Thys – veld ??) voortaan onderhouden. Gilbert heeft reeds een plek op het oog. Afgesproken ?

De Goudklompjes (= werkgroep) en Natuurpunt Hobokense Polder zijn jullie zeer erkentelijk.

Vandaag, woensdag 8 december 2010, werden werken uitgevoerd aan de Moerelei (grens Hoboken - Hemiksem)

Dit was dus op verplaatsing, daarom geen SIBLO'ers en ook geen PASSAGE'rs (sorry)

Onder leiding van onze voorzitter, die ook verhuishagen speelde en 6 Goudklompjes, werd de weide van Natuurpunt terug vakkundig afgepaald.

Door een geweldige uitvinding van "herr Franz" werd het palen plaatsen een

makki. Sorry Franz dat jouw werkstuk het niet de volledige tijd uithield, maar ik denk dat wij iets te krachtig zijn (ondanks de leeftijd) voor jouw laswerk.

Na een heerlijke borrel (bedankt Franz en Adri) en lekkere koffiekoeken (bedankt voorzitter) vlogen we er terug in.

Het draden spannen werd geleid door onze "specialisten" Paul en Michel. Vooral deze laatste kende weer zijn eigen krachten niet, zodat we de afstand en breedte van de poort verschillende malen moesten aanpassen, zo hard werd er aan de palen getrokken !!

Bij het bekijken van ons werk, moesten we eerlijk bekennen - we zijn tenslotte amateurs - dat we het nog niet zo slecht hadden gedaan.

Na de opruim en het afladen van het gereedschap aan de container, lonkte een heerlijke douche en .... frisse drank.

Een heerlijke, koude, drukke, maar aangename woensdag was weeral voorbij.

Tot de volgende in de Polder. Met de kids van SIBLO en misschien ook iemand van de Passage?

Zin om mee te werken na het lezen van de enthousiaste verhalen, die wijzen op hard werken, maar ook veel plezier en blijkbaar ook culinaire verwennerijtjes?

Neem dan zeker contact op met André of Gilbert!

*Raster plaatsen op ons gebiedje aan de Moerelei
Foto Paul Van den Broecke*

Vogeltrektellingen 2010

Telpost: Hobokense Polder

Luc Van Schoor met "tikhulp" van Sonja Van Kerckhove

Voor het vijfde achtereenvolgende jaar kwam de trektelpost Hobokense Polder in actie langs de Scheldedijk.

Voor de eerste maal werd ook in het voorjaar geteld. Dat resulteerde in een totaal van 39 tellingen met 160 teluren, wat een stuk meer is dan vorige jaren (zie ook conclusie)

Vrijwilligers overal te lande volgen in het najaar (en meer en meer ook in het voorjaar) de vogeltrek op.

Heel wat telposten worden wekelijks bemand en al die resultaten vind je op de website trektellen.nl.

Per land en telpost vind je een overzicht van de vogeltrektellingen uit vooral Vlaanderen en Nederland, maar ook uit Frankrijk, Spanje en Engeland. Je vindt er dagtotalen en jaartotalen per telpost, overzichtskaarten van Vlaanderen en Nederland per soort en per telpost en zo veel meer.

Belangrijke momenten in 2010 waren de internationale simultaantellingen in het kader van Eurobirdwatch die plaatsvonden op 2 en 24 oktober 2010. Maar dé echte hoogtepunten voor de waarnemers van telpost HP waren ongetwijfeld enkele onvergetelijke tellingen met veel doortrekkers, nieuwe of bijzondere vogelsoorten.

Er daagden het voorbije jaar (vooral najaar) meer tellers op dan vorige jaren. Deze medewerking en de prima sfeer zorgden ervoor dat de trektellingen alles behalve saaie bedoeeningen waren. Getuige daarvan ook de leuke anekdotes die we hierbij voegen als illustratie.

Om een idee te geven hoe de resultaten van van onze trektelpost HP kaderen in een breder geheel, wil ik eerst kort de jaarlijkse trekbewegingen over ons land beschrijven.

Volgens schattingen trekken elk voor- en najaar ongeveer 50 miljoen vogels zichtbaar over België en Nederland.

Maar lang niet alle vogels komen op zichhoogte voorbij gevlogen. Een groot aantal, waaronder de meeste insecteneters, komt door gedurende de nachttrek, en een ander deel vliegt op grote hoogte (tot soms 500m of meer) en daarmee buiten het bereik van verrekijkers en telescopen.

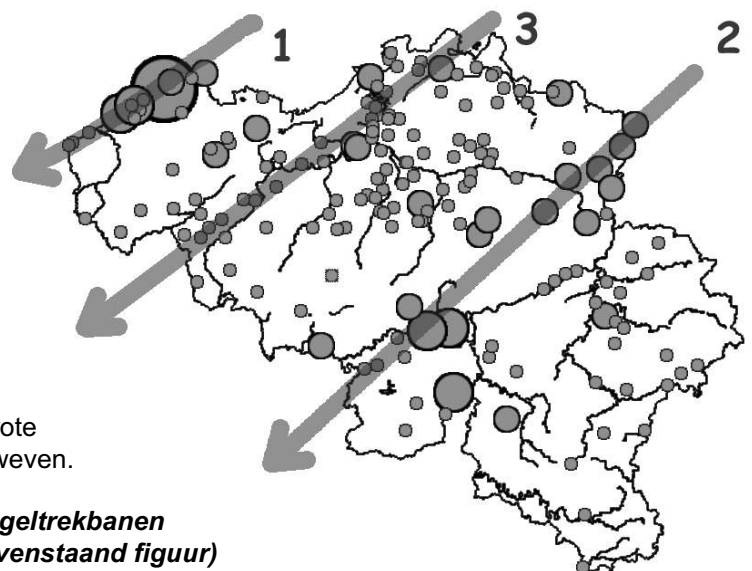
In totaal lijken er daardoor tijdens de trekperiode ongeveer 100 tot 150 miljoen vogels (!) over Nederland en België te vliegen. Het is duidelijk dat iedere vogelsoort een eigen trekgedrag vertoont. Vogels als Zanglijster, Grasmus en Zwartkop trekken vooral 's nachts door. In de vroege ochtenduren zien we vooral vinken en piepers doortrekken. Thermiekzoekers zoals Buizerd en Ooievaar hebben dagwarmte nodig voor hun verplaatsing en trekken meestal later op de dag door. De hoogte waarop gevlogen wordt, is deels soortafhankelijk en deels weersgebonden. Bij tegenwind komen er meer laagvliegende vogels in beeld; bij staart/rugwind gaan ze hoger vliegen. Dit betekent dat we in het voorjaar bij noordelijke (tegen)wind en in het najaar bij zuidelijke tot westelijke (tegen)wind, meer laagvliegende trekvogels te zien krijgen.

Over het algemeen verkiezen trekvogels hogedrukweer. Rustige weercondities genieten de voorkeur. Migrerende roofvogels zijn grotendeels afhankelijk van thermiek en zullen op een sterk thermische dag doortrekken, zodat ze gemakkelijk op grote hoogte kunnen zweven.

Belangrijkste vogeltrekbanen in België (zie nevenstaand figuur)

De gemiddelde trekrichting van de meeste zangvogels tijdens de najaarstrek is ZW. Wanneer we het doortrekpatroon voor alle soorten in België bekijken, aan de hand van uurgemiddelde van 18 september t/m 8 november = de periode van de trektellingen in de Hobokense Polder, dan onderscheiden we 3 opvallende ZW gerichte trekbanen door ons land.

1. De belangrijkste en gestuwde trekbaan loopt langs de Vlaamse kust in de richting N-Frankrijk en Cap Gris Nez. Het uurgemiddelde van de 4 trektelposten samen (Het Zwin, De Fonteintjes, Duinburg en Duinen Raverszijde) is 1811 vogels. Bijv. het uurgemiddelde van trektelpost De Fonteintjes berekend op 848 teluren, is 1370 vogels.
2. Een tweede belangrijke trekbaan loopt langs de grensstreek Maasvallei/Oost-Limburg-Famenne-Maasvallei/NO Frankrijk met het gemiddelde van 1082 vogels/uur.
3. De met onze telpost gerelateerde route via Noorderkempfen-Scheldevallei-Vlaamse Ardennen met gemiddeld 791 vogels per uur waarbij het duidelijk is dat trektelposten die in een landelijke

omgeving gelegen zijn, een hoger uurgemiddelde halen dan de meer stedelijk gesitueerde trekposten. Ter illustratie geven we de uurgemiddelden van vier telposten die langs de ZW as gelegen zijn: Den Hees (Noorderkempen): 1027 vogels/uur. Achterbrug Wuustwezel (Noorderkempen): 803 vogels/uur, Hobokense Polder (Antwerpen): 648 vogels/uur en Fort Bornem: 857 vogels /uur

Bij trekpost Hobokense Polder dient ook vermeld te worden dat soorten als Kokmeeuw en Canadese gans, die elders in uurgemiddelde worden opgenomen, sinds oktober 2008 niet meer geteld worden.

Indien Kokmeeuw met enkele honderden tot maximum 2000 vogels op één voormiddag (sic Bert Mertens 2007) mee wordt geteld, zou het uurgemiddelde met 100 vogels kunnen stijgen tot ca 750 vogels/uur. De vogeltrek door Vlaanderen verloopt uiteraard in een veel breder front dan de drie vermelde trekbanen.

Daarbij is het vermeldenswaard dat de meeste steltlopers langs de kust vliegen en het gros van lijsters, Houtduiven, Kraanvogels en roofvogels (vb Buizerd en Wespandief) een meer oostelijke baan (oostelijk Limburg en Oostkantons) volgen.

Hobokense Polder: aantallen per trekbaan in relatie met windrichting.

Aan de hand van de trektellingen tijdens het najaar kunnen we op de trekpost Hobokense Polder 2 trekbanen onderscheiden:

- De trekbaan langs de linker Schelde-oever (LO) die in ZW richting loopt via Noordkasteel-LO-Burcht-Kruikebeke-Temse. De aantallen trekvogels die deze baan volgen tijdens het najaar, zijn het talrijkst bij ZW tot NW wind. Bij dergelijke windrichtingen schat ik de zichtbare trek grosso modo op 70% langs LO en 30% langs RO/Hobokense Polder
- Bij zuidelijke en oostelijke windrichtingen wordt de trekbaan langs rechteroever-Hobokense Polder meer gefrekwenteerd. De max. aantallen die langs deze

baan passeren, liggen echter gemiddeld wel een stuk lager dan deze welke de linker Schelde-oever volgen bij westelijke winden.

Hetzelfde patroon kunnen we iets zuidelijker ook vaststellen. Zo is bv. het aantal doortrekkende zangvogels in Kruikebeke Noord (verlengde LO trekbaan) hoger dan langs de trekpost Kruikebeke Polder (5 km ten zuiden van de HP langs de Schelde). Vermoedelijk vermijden een niet onaanzienlijk aantal trekvogels het centrum van Antwerpen. Het grotere aantal vogels dat zowel ten westen langs LO als langs de oostkant (Mortsel/Aartselaar) doortrekt, bevestigt deze stelling.

Opmerking bij de verslagen van

de voor-en najaartellingen:

Bij het relaas van de 39 trektellingen koos ik telkens voor een korte beschrijving zoals ze te lezen zijn als opmerking onder de trekgegevens op de site www.trektellen.nl. Deze vorm van verslaggeving, als een soort dagboek, leek me voor buitenstaanders vlotter leesbaar en minder saai dan een droge opsomming van soorten en aantallen.

Voorjaartrektellingen 2010

Voor de allereerste keer werden in het voorjaar, van half april tot half mei, trektellingen gehouden langs de HP en dit op aanraden van Erik Van Bogaert van trekpost Kruikebeke Polder (5 km zuidelijker).

De voorjaartrek is sterk weersge-

bonden. Ze verloopt merendeels tussen begin april en half mei. Natuurlijk zijn er zomervogels zoals bv. Tjiftjaf, die vroeger terugkeren naar hun broedplaatsen. Deze soort zoals de meeste insectenetende zangvogels, trekken vooral 's nachts en worden bijgevolg zelden waargenomen tijdens de tellingen.

De voorjaartrek verloopt - onder geschikte weersomstandigheden - sneller en mogelijk nog geconcentreerder dan de najaartrek. De aantallen liggen beduidend lager dan die tijdens de najaartrek.

Het voorjaar is de beste periode om een aantal soorten, waaronder zomervogels als Zwarte wouw, Visarend, Boomvalk, Gierzwaluw,

Zwartkopmeeuw, Zomertortel en Gele kwikstaart, waar te nemen.

Voorjaartrektellingen vergen meer geduld voor de waarnemers maar enkele toppers maakten dit ruim goed.

Dus ook in de HP voor herhaling vatbaar.

Het weer

Tijdens de eerste vier teldagen hadden we te maken met vrij koude morgende bij een NW tot NO wind en open tot half bewolkt weer. Van 24 april t/m 1 mei draaide de wind van Oost naar ZW bij overwegend zonnig weer en temperaturen die rond de middag opliepen tot max. 21°C (28/04).

Na een grotendeels bewolkte 1ste

mei draaide de lichte wind van ZW naar NO bij half tot licht bewolkt weer en koudere morgenden met temperaturen van 4 tot max 12°C. Bij rugwinden of windstil weer werden ongetwijfeld veel hoogvliegende vogels gemist. Vooral bij onbewolkt tot lichtbewolkt weer trokken aardig wat zangvogels hoog over (100 tot 200m hoog) die meestal niet of alleen auditief werden waargenomen.

Voorjaar : belangrijkste trek-waarnemingen per dag/telling

- ✓ **18/4** Tijdens de allereerste voorjaarstrek telling werden zeker een niet onbelangrijk deel hoogvliegende vogels tegen een staalblauwe hemel (zonder vliegtuigen wegens IJslands vulkaanstof!) gemist. Een Smelleken dook van zeer hoog naar prooi (?) nabij Burcht. Een wijffe Bruine kiekendief vloog over Broekskot en drie Beflijsters samen over de Polder. We noteerden ook 49 Regenwulpen waaronder een groep van 26, en niet minder dan 34 Zwartkopmeeuwen waaronder een groepje van 10. In een struik langs de Scheldedijk zong een vroege Tuinfluiter bij een zomers aandoend weertje.
- ✓ **20/4** Bij ZW tot W-wind was er er nauwelijks trek te zien. Wel nog 11 Zwartkopmeeuwen en 4 Boerenzwaluwen. In de omgevende HP noteerden we naast roepende Waterral en Dodaars, een zangpost van Blauwborst, de eerste zingende Grasmussen, een man Rietgors met nestmateriaal en een mooie witte Grasparkiet die de Schelde overvloog en neerstreek in een nabijgelegen populier.
- ✓ **22/4** Eigenlijk was er slechts tussen 10 en 12 u sprake van enige zwaluw- en roofvogeltrek. Geduldig solo speurwerk leverde toch nog een leuk lijstje op met verschillende nieuwkomers voor dit jaar, zij het dan meestal ver en/of hoog overvliegend. Bij de zwaluwen vermelden we een groepje van drie, Boeren-Oever(4)-en Gierzwaluw die samen doortrokken en bij de 35 Gierzwaluwen een groep van 28 die met thermiek hoogte zochten. 1e Zomertortel over HP, wijffe Beflijster en 2 Huiszwaluwen over Schelde, man Tapuit langs LO, wijffe Bruine kiek (10.32 u) en 2 Boomvalken (11.33 u) hoog over.
- ✓ **23/4** Bij een zonnig maar fris weertje met lichte NO wind trokken 23 Dwergmeeuwen rond 8 u door. Verder nog oa 1 Boomvalk, 10 Zwartkopmeeuwen, 2 Zomertortels, 6 Regenwulpen en 1 Europese Kanarie. De zwakke trek viel stil rond 10 u en bij een toenemende NO-wind lieten de roofvogels ook verstek gaan. Ter plaatse was oa een Gekraagde roodstaart en een Gele kwikstaart present.
- ✓ **24/4** 11 Dwergmeeuwen volgden de Schelde. Boerenzwaluwen (69) en Gierzwaluwen (40) trokken regelmatig door, 3 Beflijsters vlogen samen langs LO, man Wielewaal (1e waarneming telpost HP) om 9.45 u mogelijk neergestreken in populierenbos. Waarschijnlijk dezelfde vogel werd enkele dagen later nog gehoord tijdens vroegochtendwandelingen.
- Om 10u20 trok een Zwarte wouw (1e waarn. telpost HP) over HP en verder thermiekend naar ZO.
- ✓ **27/4** Trek? Bij een zonnig en zacht lenteweertje was er nauwelijks trek te zien. Langs de Schelde waren 4 Visdiefjes actief.
- ✓ **28/4** Tegen beter weten in nog een uurtje langer staan 'zonnen' dan gisteren....met hetzelfde resultaat....zeer mager groepje van 12 Brandganzen naar Z., en kwakende groene kikkers op Plevierenhoek. Tientallen Kauwen, Kokmeeuwen, Eksters, Zwarte kraaien en Spreeuwen niet meer geteld....fourageren of sleuren met nestmateriaal, zowel langs HP als langs LO. 2 Kokmeeuwen met nestmateriaal overvliegend naar ZO (?)
- ✓ **1/5** Weer weinig trek met enkele uitschieters: Boomvalken 2+1 hoog over LO, 2 Lepelaars laag over HP (8u55) naar ZO.
- ✓ **5/5** 153 Gierzwaluwen de meeste in twee golven (8.45-9.15 u/10.30-11u) doortrekkend. 2 Boomvalken samen over om 9.35 u. Baltsende Scholekster langs LO.
- ✓ **6/5** 1 Zomertortel en 156 Gierzwaluwen waren de opvallendste soorten bij een koude NO wind. Een slanke vogel in rechthoekige vlucht met diepe vleugelslagen leek sterk op Kleinste jager. Werd even door één van 3 kruisende Kokmeeuwen lastig gevallen. Door de vrij grote waarnemingsafstand (ca 2 km) en tegenlicht heb ik geen details van vederkleed kunnen waarnemen, zodat de waarneming onder de twijfelgevallen resulteert. De Kleinste jager is een zeldzame doortrekker in het binnenland.

De wonderbaarlijke vermenigvuldiging..

Je moet wel een beetje gek zijn om op een zondagochtend om 6.30 u uit je bed te kruipen en dan wat vogels te gaan tellen om 7.15 u op de Scheldedijk. Ik geef het toe. Maar omdat ik niet de enige ben met dit wat afwijkend gedrag, dacht ik dat deze moeite beloond mocht worden: " 't Is zondag en dan eten we koffiekoeken":

Snel nog langs onze bakker, 15 koffiekoeken (niet teveel want Luc is aan 't regiemen :-)) ingepakt, betaald en even snel weer weg.

Daar stond ik dan op de dijk te turen, hopen op de komst van nog enkele tellers want die koeken kreeg ik nooit alleen op. En ja daar verscheen Luc met verrekijker, telescoop en...een doos koffiekoeken.

Later op die dag kwam ook nog Ferdinand Van Ginderen langs met verrekijker, telescoop en... koffiekoeken. Uiteindelijk waren we die dag met een vijftal tellers en 29 koffiekoeken.

Honger hebben we die dag niet gehad. Jan Rose

nen waarnemen, zodat de waarneming onder de twijfelgevallen resulteert. De Kleinste jager is een zeldzame doortrekker in het binnenland.

✓ **15/5** Laatste voorjaarstrek telling langs HP na een week met koud weer (N. winden) Boven Burcht e.o. geregeld 50- tal Gierzwaluwen. Eerst 2 Boomvalken en nadien 1 Wespandief over (10u05). Balts van Sperwer en Buizerd, 1 koppel. Berg-eend met 8 pulli op Schelde.

Najaarstrektellingen 2010

De najaarstrek 2010 was zeer gevarieerd met een aantal topdagen, maar ook met trektellingen die eerder mager uitvielen. Dit verloop, dat ons al genoegzaam bekend is van vorig jaren, is sterk weersgebonden.

Trekdagen met een lichte- tot matige tegenwind, ZO tot ZW, en afwisselende bewolking, geven zeker na een periode van ongunstig trekweer, grotere aantallen trekvogels in oktober/november. Dat was het geval op 1 oktober (3068 vogels) en zeker op 3 oktober met een maximum van 11.364 vogels met een uurgemiddelde van 1748 vogels (op 6 ½ uur). Dit hoge aantal was grotendeels te danken aan de doortrek van meer dan 9000 Vinken (Zie apart item over de VINK)

Andere goede dagen met grotere aantallen waren: 10 oktober (3949 vogels), 31 oktober (5546 vogels) en 8 november (9939 vogels).

Op deze topdagen was het telkens half tot licht bewolkt weer met een ZO tot zuidenwind, bij frisse tot vrij koude ochtendtemperaturen.

Het weer

Van 18 t.e.m. 21 september was het licht tot zwaarbewolkt weer met zwakke veranderlijke of ZW wind en middagtemperaturen die opliepen tot 16°C. 22 sept was een warme bijna windloze zomerdag met temperaturen tot 23°C. Van 24 tot 25 september draaide de wind van ZW tot NW en nam toe tot 4Bf bij een wisselende bewolking met buien en een dalende temperatuur tot max. 14°C. Op 27 tot 29 september was het grotendeels bewolkt en grijs weer bij een zwakke O tot NO wind en max temperaturen rond 15°C. Vanaf 1 oktober draaide de zwakke NO wind naar Z en nam toe tot matig bij een zonnig en later zwaar bewolkt weertype en temperaturen tot 18°C. 3 oktober was een prima trekdag bij een half open en hoge bewolking en toenemende (2-4 Bf) ZO tot O wind en een warme 24 °C. Van 5 tot 10 okt. draaide de zwakke wind naar NO en N en bracht ons een zwaar betrokken en mistig weer waarbij op 9 okt. de zon terug de bovenhand kreeg bij oplopende temperaturen tot

19°C. Vanaf 11 okt hadden we te maken met een schrale toenemende N tot NO wind bij een heldere tot lichtbewolkte hemel en dalende temperaturen tot max. 7°C. op 17 okt. Op 24 okt was het half tot zwaarbewolkt met enkele buien bij een matige ZW wind en max. 10°C. Ook op 26 t. e.m. 28 okt. bleef het grotendeels bewolkt bij een matige ZW tot Z wind en licht oplopende temperaturen tot 12°C

Van 29 okt. tot 3 nov. evolueerde het weer van vrij zacht (14°C) weer bij een gedeeltelijk tot zwaar bewolkte hemel met lichte regen (31 okt) en lichte tot matige wind naar een zacht, zwaar bewolkt en winderig weer (4-5 Bf ZZW) op 3 nov. De laatste teldagen draaide de in kracht toenemende wind weer naar het NO en op 8 nov naar het ZO bij een zwaar bewolkte hemel met spaarzame opklaringen of gesluerde zon, wat leidde tot kouder weer met een max. van 7°C.

Najaar: belangrijkste trekwaarnemingen per dag/telling

- ✓ **18/9** De eerste trektelling van dit najaar begon goed met een plaatselijke Slechtvalk in duikvlucht achter reisduif (8u08). Bij een zacht en lichtbewolkt weer schoot de thermiekgebonden roofvogeltrek in gang vanaf 11 u (echte uur 10 u!) en ging, zo te zien, nog door na het beëindigen van de telling. Buizerd 23 exx , 6 in één bel samen met Sperwer (12u50), 2 wijfjes Bruine kiek om 13u02 hoog over. 2 Boomvalken, 1ste Kleine zilverreiger en de enige 2 Zwarte sterns van dit jaar. Zwakke zangvogeltrek 3 zwaluwsoorten (1 Oever-, 37 Boeren- en 4 Huiszwaluwen) vooral rond betonbedrijf op LO. Vroege Sijsjes(12) 2 Zomertortels laag over LO. 30 Wulpen deze keer ook richting NW. Zingende Tjiftjaf in HP.
- ✓ **19/9** Zeer zwakke trek morgen bij een grotendeels bewolkt weer. Uitschieters waren de groepjes van 36 Tureluren en 7 Groenpootruiters, een IJsvogel vloog langs Scheldeoever. Valk spec en zwaluwen spec vlogen buiten determinatieafstand. Bontbekplevier auditief langs Schelde waargenomen.

- ✓ **21/9** Grijs en zeer nevelig weer: trektelling voortijdig beëindigd wegens slecht zicht en ontbreken van trek
- ✓ **22/9** Soortenrijke (49) telling die enkele leuke waarnemingen opleverde. Eerste groepen Aalscholvers totaal 230 met linies van 71 en 83 exx als max. Opmerkelijke doortrek van 46 Blauwe reigers in drie linies, zowat om het half uur: 10 exx. 8.58 - 21 exx.9.30 - 14 exx.10.02) Grote Zilverreiger 3 (waarvan 2 om 8.58u samen met Bl.reigers) Bruine kiekendief koppelpel (10.01u) 2 Boomvalken solitair over LO. Eerste 3 Kruisbekken en 1 Waterpieper. Aantal hoogovervliegende en onzichtbare piepers en kwikken waarschijnlijk gemist.

Grote zilverreiger - Foto Jan Rose

- 99 Boerenzwaluwen en 5 Huiszwaluwen passeerden de revue. Ter plaatse: jagende Slechtvalk en IJsvogel in de Polder
- ✓ **23/9** Zwakke trek die vanaf 10 u, uitgezonderd Aalscholvers stilviel. 2 Bruine kiekendieven, beiden wijfjes (9.11 en 9.33 u) Een IJsgors vloog roepend pal over. Aalscholvers (332exx) vooral tussen 11 en 12 u met grootste linies 78 exx (11.12u) en vooral 157 exx in drie linies (11.40u, verder de eerste 2 Boomleeuweriken van het seizoen. Ter plaatse Boompieper, Zwarte Roodstaart en weer IJsvogel.
  - ✓ **24/9** Zeer rustige morgen met slechts 476 vogels op een kleine 4 uur. Mogelijk hebben we een paar vogels gemist, maar 't zullen er niet veel zijn ....een paar dus. Uitschieters waren 1 Grote zilverreiger en 3 Grote gele kwikstaarten.

- ✓ **25/9** Zeer zwakke en soms hoge trek Aalscholvers (329) ca 300 m hoog met grootste groep 93 exx. Uitschieters waren 1 Grote zilverreiger en later nog 4 Kruisbekken die samen overvlogen. Een Havik verscheen even boven de Hobokense Polder.
- ✓ **27/9** Minder trek is nauwelijks denkbaar. Wel de eerste Koperwieken (4), 2 Tapuiten samen door, groep van 50 Pimpelmezen en een pieper spec die roepend de Schelde overtrok en mogelijk een Grote pieper was, waren zo wat de uitschieters. Het windstil en bewolkt weertje scheen roofvogels ook niet te activeren.
- ✓ **29/9** Mistige morgen die aanvankelijk vooral auditieve waarnemingen liet optekenen wat ongetwijfeld een ondertelling van vnl piepers en kwikstaarten tweeweg bracht. De mogelijke trekkers langs LO werden niet geteld. Vanaf 11.30 kwam er wat meer licht in de grijze massa wat meer betrouwbare aantallen opleverde. Naast de eerste Kepen (5) en Veldleeuweriken (17), kwamen ook een 1e j. wijfje Bruine kiek (9.09) wijfje Smelleken (10.47), Boomvalk (10.52) en een hoogoverglidende roofvogel spec (?) in de kijker. Vermeldenswaard is ook een groepje van 9 Zwartkopmeeuwen (2 2e j + 7 1e j.) dat de Schelde stroomopwaarts volgde.

- ✓ **1/10** Trekdag om met stip aan te duiden ! De afwezigen hadden meer dan ongelijk... Ik had tot 10 u ogen te kort om de ononderbroken stroom piepers en vinken te tellen en te noteren. Deze zijn beslist onderteld, vooral die langs de trekbaan LO. 1049 Graspiepers, met groepen tot 50 exx vooral langs Schelde. 14 Boomleeuweriken oa groepje van 8 exx. 14 Waterpieper/Oeverpieper: mogelijk beide. Nieuwe dagrecords voor Boerenzwaluw (33), Huiszwaluw (12) en Kruisbek (3+7). 2 x Geelgors laag over dijk vliegend, Appelvink even zittend in populier en dan verder vliegend. 1 man en 2 wijfjes Beflijster langs Scheldeoever trekend. Smelleken man (10.58) en wijfje (13.59). Wijfje Bruine kiek (14.16) Bij trekkende Buizerds (13) bel van 8 exx. en een mogelijke Ruigpootbuizerd; juv. Havik joeg Houtduiven op in HP, Boomvalk, ook 1 ex op libellen jagend boven HP. 2 Slechtvalken rond schouw Umicore (Hemiksem) op duiven jagend. Alles samen 50 soorten en 3068 vogels Wat een dag !
- ✓ **2/10** In vergelijking met de topper van gisteren viel de simultaantelling, door het zwaar bewolkte

Over schapen en runderen...

Voor sommigen onder ons is het verschil tussen een Boompieper en een Waterpieper steeds overduidelijk, zelfs nog op 200 meter. Maar soms hebben ze het wel wat moeilijker met onze zoogdieren op 20 meter. Een wakkere waarnemer* vroeg zich plots af hoelang die schapen al in de Graspolder stonden... Het waren onze Galloway's :-) Jan Rose
(* = was ondergetekende)

weer, tegen. De Boomvalk was weer present boven de HP en een Rode Wouw (12.30) die ook langs Kruibeke, Noordelijk eiland en Rupelmonde vloog naast een overtrekkend Smelleken, stalen de show. De vermeende Ruigpootbuizerd van gisteren kwam terug ten tonele en bleek een opvallende Buizerd te zijn met lichte kop en witte staart met donkere eindband.

- ✓ **3/10** Boeiende trektelling met intense trek vinken, vooral langs LO wat resulteerde in een uitzonderlijk dagrecord van 9225 vinken (!), met 8007 exx of 86 % voor 10 u en 1218 exx of 14 % na 10u. Een Rode wouw die even later ook werd gezien in de Kruibeekse Polder. Wijfje Smelleken (12u43) Grote Zilverreiger (10u32) Dagrecord Buizerden met 52 exx., na 11 u met een piek rond 2u. Boomvalk 1 jagend en 1 doortrekkend. Mooi aantal Kneus (207) en 5 late Huiszwaluwen. Verder ook nog een Zomertortel, een Grote zilverreiger. Rond de Schelde was weer

Over dromen en wensen...

Er zijn zo van die trekteldagen die al eens wat rustiger zijn dan andere. De aantallen zijn wat minder, evenals het aantal soorten. Dat geeft je soms de tijd om even luidop je wensen voor die dag te formuleren. "Graag tegen 11u een Rode wouw!" of "Een Visarend zou ook wel eens mooi zijn !" Wel, de Rode wouw kwam wat later, zoals het sjiek volk betaamt en de Visarend kwam incognito, vermomd als een Buizerd. Een gewiekste paparazzi* had hem herkend en kielde hem digitaal op een geheugenstick. Zo zie je maar, soms komen dromen toch uit... Jan Rose

een Slechtvalk actief. Alles samen 11364 exx en 50 vogelsoorten !

- ✓ **5/10** Door de slechte zichtbaarheid werd de LO-trekbaan buiten beschouwing gelaten. Daarboven zeker onderteld door laagvliegende vogels (achter groenscherm) Nog vrij intensieve vinken- (1761) en kwikkentrek tot 10 u. 97 Witte kwikstaarten was een mooi aantal. Eerste Kramsvogels (2) en een Appelvink die roepend de Schelde overvloog.
- ✓ **7/10** Trek ?... 't Was eerder ter plaatse rust ! Na 2 uur hield ik het voor bekeken. Een Grote Zilverreiger en twee Zwarte mezen waren de enige uitschieters.
- ✓ **8/10** Hoge, vaak onzichtbare, trek tegen een staalblauwe hemel met merendeels auditieve waarnemingen en dus zeker onderteld.

Trekbaan langs LO was zo goed als leeg...oostenwind weet je wel. Wijffe Bruine kiekendief samen met Buizerd en Sperwer in thermiek, dagrecord met 7 Torenvalken en een prachtige Visarend die goed zichtbaar (11u33, nadien ook langs Kruibeke Noord) als nieuwe soort op de lijst en op de foto van Jan Rose

- ✓ **11/10** Een voorafgaande koude nacht deed ons vermoeden dat er mogelijk wel wat trek kon verwacht worden. Buiten enkele 'lijnen' Aalscholvers (297+7), groepen Houtduiven en de eerste Roeken(7) viel er echter zeer weinig te bespeuren. De schaarse trekkers vlogen dan nog zeer hoog tegen een staalblauwe hemel. Mogelijk dus een deel gemist maar (zang) vogels trekken zelden in grote aantallen bij (sterke) meewind

en op mogelijke latere roofvogels hebben we niet meer gewacht. 't IJsvogeltje ging weer eens langs de Scheldeoever zitten.

- ✓ **16/10** Bert noteerde o.a. een adult wijffe Havik over HP en de eerste 4 Kolganzen van dit najaar (zie ook 17/10)
- ✓ **17/10** Bij de eerste doortrekkers noteerden we Kolgans (15) en Grauwe gans (10). Behalve Smelken, dat vroeger doortrok, kwam de roofvogeltrek vooral vanaf 11u op gang bij toenemende NO wind. Nieuwe dagrecords voor Sperwer (26) en Buizerd (79). Ruigpootbuizerd met zekerheid nieuwe soort voor telpost HP = 1 juv. kortbij overvliegend HP en 1 adult over LO (richting Kruibeke).

Solitaire Havik, Slechtvalk doortrekkend en 1 wijffe Zwarte zeeëend als nieuwe soort over Schelde waren de uitschieters.

- ✓ **24/10** De matige trek kwam laat op gang. Waterpieper (3) blijft vaste gast (mogelijk van slaappleats in rietveld HP) en 2 Appelvinken over HP als toetje.
- ✓ **26/10** Eerste uur als solitaire teller zeker (vinken) trek in breed front voor een deel gemist. Daaronder ook gemengde groepjes Vink(1414)/Keep (87), waarbij deze laatsten zeker onderteld zijn. Laat (?) mannetje Beflijster hoog over LO en 7 Kruisbekken zeker minimum (tweede maal alleen auditief). Eindelijk nog eens een vluchtje Boomleeuweriken (7) en 2 groepjes Ringmus(11). Rovers en Aalscholvers lieten het zo goed als afweten.

- ✓ **27/10** Na een regenachtige nacht bleef de bewolking en wind de zeer matige trek bepalen. Gelukkig brachten de drie kortbij overvliegende Appelvinken en een vluchtje van 5 ad+1juv. Kleine zwanen wat leven in de stille brouwerij.

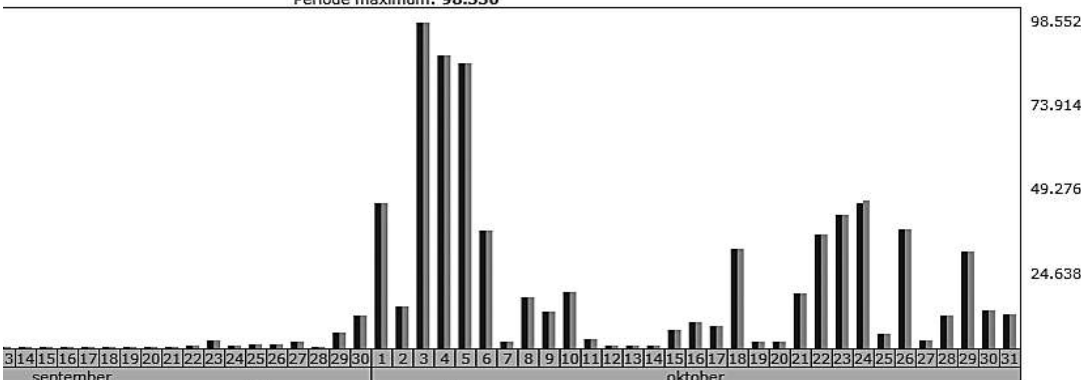
Vink

Het opvallend dagrecord van 9225 Vinken op 3 oktober zal wellicht niet zo vlug worden verbeterd. In 2010 was dit het 9de grootste dagaantal in België en het maximum aantal langs één trektelpost op 3 oktober zelf. Vergelijk 3/10 op Groot Schietveld/Brecht: 5941 Vinken en Kristalyn Maatheide: 7672 Vinken. Dezelfde dag vlogen langs de Nederlandse kust bij Den Haag en Westenschouwen resp. 19000 en 20000 vinken en bij trektelpost Ketelbrug (Flevoland/Nederland) trokken zelfs ca 43000 vinken langs. De dag nadien (4/10) werden langs de Vlaamse

kust (Fontejntjes 15705 exemplaren) en in het Antwerpse (o.a. Groot Schietveld Brecht 11267 exemplaren) nog grotere aantallen genoteerd. Het belang van dit dagrecord blijkt ook in vergelijking met het uurgemiddelde: op 3/10 in HP: 1752 ex per uur; het seizoenmaximum in België najaar 2010 was 2456 ex/uur. Op 3 en 4 oktober werden er in Vlaanderen telkens meer dan 200.000 Vinken geteld (zie figuur) en op 8 november zelfs een seizoensmaximum van 276.000 Vinken. Dit zijn uiteraard hoge dagaantallen maar niet uitzonderlijk als je weet dat er in Falsterbö (Zuid Zweden) op 1 dag in oktober soms tot 250.000 vinken doortrekken.

Aantallen Vink Alle locaties

Periode maximum: 98.550

■ Totaal 2010 n=737229 ■ Totaal 2010 n=738371 □ Wel geteld, soort niet waargenomen

- ✓ **28/10** Het somber weertje was allesbehalve trekbevorderend. De telsom van 1908 vogels was vlug gemaakt en een vlucht van 16 Nijlganzen kun je moeilijk een hoogvlieger noemen. Morgen beter ?
- ✓ **29/10** Boeiende trektelling met mooie aantallen vinkachtigen, Houtduiven (1167 + 90) en Spreeuwen (2017). Keepen (63) zeker onderteld, ook gelet op het aantal vink spec(924), die voornamelijk langs de trekbaan LO vlogen. Kramsvogels (225) kwamen laat op gang. Smelleken (9u40) langs LO. Dagrecord van 15 Kruisbekken waarbij deze soort 2 x alleen auditief werd waargenomen; grootste groepje 9 exx. Een IJsgors, 2 Appelvinken en 4 Barmsijsen roepend laag over.

Evenaringen van het dagrecord werden genoteerd voor 11 soorten:

Fuut (2), Krakeend (15), Slobeend (17), Bruine kiekendief (2), Witgat (2) Zomertortel (2), IJsvogel (1), Groene specht (1), Groenling (27), Kneu (207), Appelvink (3).

Nieuwe soorten op doortrek:

In 2010 werden in de Hobokense Polder niet minder dan **13 nieuwe soorten op doortrek** waargenomen:

Kleine zilverreiger, Zwarte zeeëend, Wespandief, Zwarte wouw, Havik, Ruigpootbuizerd, Visarend, Kleine plevier, Bontbekplevier, Zwarte ruiter, Roodkeelpieper, Witkopstaartmees, Wielewaal

Memoires van een trektelnotulist ...

Volgens Luc is er tijdens de trektelperiode, gemiddeld, om de 10 dagen een dag die eruit springt qua aantallen en/of soorten. Het zal je dan maar overkomen dat je je net op zo'n dag, waar het en is en niet of, vrijwillig als notulist van dienst aanbiedt. Continu turend door de verrekijkers en telescopen roepen alle waarnemers hun soorten, richtingen en aantallen door, en jij als vrijwillig notulist van dienst, wordt geacht al deze gegevens netjes op een formulier te verzamelen...geen sinecure. Ik kan het weten...Voor de notulist is het dan kijker aan de kant en pen in de hand. Na zo'n dag ga je met een tevreden en het gevoel van een tennisselleboog in je rechter arm naar huis en tel je 's avonds geen schaapjes maar groepen vinken...·121, ··52, ··75, ··33, ··205, ··15, ··275... Mensen met last van insomnia, geloof me, het werkt...Jan Rose

Alles samen 6764 vogels. Graag nog van dat !

- ✓ **31/10** Het weer was aanvankelijk een spelbreker die de verwachtingen wat temperde. Met de laat-tijdige opklaringen kwam de trek toch nog op gang, wat resulteerde in een soortenrijke (45) telling met een mooi aantal Spreeuwen (2049) 1 Grote zilverreiger, 2 Kruisbekken en nieuwe dagrecords voor Kramsvogel (791), Boomleeuwerik (32) en Zilvermeeuw (166). Een plaatselijke Slechtvalk was ook weer present. We noteerden in totaal 5546 vogels. De langste teldag (7.30 tot 15.30u) met 7 tellers was een leuke bedoening met wat extra bezoekers en een hapje en drankje als gesmaakt toemaatje. Dank aan allen.

- ✓ **3/11** Tegen beter weten in toch gaan trektellen bij zwaar bewolkt en winderig weer met een vroegtijdig einde en een pover resultaat van 827 vogels tot gevolg. De verkenning door Luc en Jan R bij de burens op LO leverde wel enkele leuke waarnemingen op met o.a. 3 Matkoppen die op de HP zeldzaam zijn.
- ✓ **7/11** Het was tevergeefs wachten op een straaltje zon. De matige trek leverde toch nog 46 soorten op met enkele leuke uitschieters als toemaatjes. Een wijffe Blauwe kiek kwam de Schelde overgevlogen. 1 Kruisbek en 4 Barmsijsen werden boven HP waargenomen. Een 1e jaars mannetje Beflijster vloog laag over de HP, 2 mannetjes en 1 wijffe Goudvink lieten

Dagrecords in 2010

soort	aantal	datum
Blauwe reiger	47	22/09 *
Brandgans	12	28/4
Wilde eend	45	31/10 *
Sperwer	26	17/10 *
Torenvalk	7	8/10 *
Smelleken	3	1/10
Boomvalk	3	1/5 *
Scholekster	8	22/4
Bonte strandloper	8	18/4
Regenwulp	49	18/4
Wulp	39	18/9
Tureluur	36	19/9
Groenpootruiter	7	19/9
Oeverloper	3	18/4 *
Zwartkopmeeuw	34	18/4 *
Dwergmeeuw	23	23/4
Kl. mantelmeeuw	8	1/10
Zilvermeeuw	166	31/10
Visdief	4	22/4
Zwarte stern	3	18/9
Turkse tortel	24	14/10 *
Gierzwaluw	156	6/5 *
Grote bonte specht	9	3/10 *
Boomleeuwerik	32	31/10
Overzwaluw	4	22/4
Boerenzwaluw	99	22/9 *
Huiszwaluw	12	1/10
Boompieper	8	1/10 *
Waterpieper	14	1/10
Gele kwikstaart	15	1/10 *
Witte kwikstaart	97	5/10 *
Tapuit	2	27/9
Pimpelmees	114	22/9 *
Kauw	732	10/10 *
Vink	9225	3/10 *
Putter	36	3/10 *
Kruisbek	15	29/10
Goudvink	3	7/11 *

* ook pleisterend in Hobokense Polder waargenomen

zich een tijdje bewonderen in de boomtoppen, idem voor een groepje van 13 Staartmezen waaronder 4 Witkopstaartmezen en 2 witkoppige (zie foto's Jan Rose) samen met enkele pimpels en een Matkop (tegenwoordig zeldzaam in HP). Verder kwam ook weer IJsvogel op de lijst. Leuke telling met 46 soorten !.

- ✓ **8/11** De langverhoopte opklaringen met een gesluierde zon brachten weinig warmte maar wel

de HP bracht langs het spoorwepad nog 5 Barmsijsen, Goudhaantjes en rond dé meidoorn op west. Graspolder een kleurrijk gezelschap van 16 Kramsvogels, 5 Koperwieken, 3 Merels, 1 Zanglijster, 1 Heggemus, 4 Groenlingen en .... een prachtig mannetje Beflijster.

Alles bijeen dus nog een boeiend slot van een lang en gevarieerd trektelseizoen, waarvoor hartelijk dank aan alle medetellers.

tijdens de 11 voorjaarstrekellingen 7.990 vogels en tijdens de 28 najaarstrekellingen 54085 vogels

Wanneer we de uurgemiddelden bekijken, dan zien we duidelijke verschillen in aantallen tussen de voorjaars- en najaarstellingen. In april-mei samen noteerden we gemiddeld 54 vogels/uur tegen 280 vogels/uur in sept-okt-nov.

Wanneer we alleen oktober bekijken, dé maand met de meeste doortrek, dan komen we zelfs aan een uurgemiddelde van 517 vogels. Let wel: dit zijn totalen zonder de aantallen van Kokmeeuw en Canadese gans die niet geteld werden.

In vergelijking met andere telposten viel het op dat we redelijk wat vogelsoorten konden waarnemen.

Dagen met 30 à 40 soorten waren eerder regel dan uitzondering en we noteerden ook verschillende tellingen van ca 50 soorten. Op intensieve trekdagen was de stelling "hoe meer ogen, hoe meer vogels" zeker van toepassing.

Doordat er dit jaar meer waarnemers tijdens de tellingen kwamen opdagen, werden er ongetwijfeld ook meer vogels geteld dan vorige jaren. Ik dank dan ook graag van harte volgende waarnemers voor hun kostbare en vriendelijke hulp bij het waarnemen en tellen gedurende langere of kortere tijd:

Jan Rose (notulist eerste klas en auteur van menig vogelfoto), Bert Mertens, Wim Mertens, André Van Langenhove, Jan De Bie en Anne-Marie De Baudringhien, Joachim Pintens, Marnix Lefranc, Wim Roelant, Walter Van Spaendonk, Fernand Van Ginderen, Kris Vos, Luk Smets, Ria Thys, Ivo De Herdt en Tuur Wuyts.

De tellers kregen regelmatig het bezoek van hondenliefhebbers, joggers en andere passanten, maar ook van sympatisanten die, zoals Sonja Van Kerckhove en Johannes Pintens, soms voor een extra natje en een droogje zorgden, waarvoor onze gemeente dank.

Ook in 2011 graag tot kijk op de Scheldedijk en samen op naar de 200 uur !

Visarend - Foto Jan Rose

aardig wat trek van vinkachtigen en Houtduiven met een totaal van 2939 vogels. Als solitaire teller had ik soms ogen tekort, vandaar zeker minimum aantallen (2939 vogels), waarbij aardig wat klein grut langs LO werd gemist. Rond 9.30 u viel de trek grotendeels stil. Tijdens die twee uurtjes viel er toch nog aardig wat te zien, met o.a. wijfje Blauwe kiek over HP trekkend (8.50), nog eens 3 Kleine zwanen, een koppel Goudvinken (zie ook 7/11), 3 Kruisbekken en 2 Barmsijsjes. Een wandeling door

De jongste teller aan het woord

*Hallo, ik vond het tellen op de Scheldedijk geweldig, veel soorten, een goede sfeer, lekkere koffiekoeken... en de records die gebroken werden! (wat wel fantastisch moet zijn, ook al was ik er niet bij)
Groeten van Joachim (12 jaar)*

Conclusie

Met de trektellingen van 2010 kwam de telpost Hobokense Polder nog meer in beeld dan de vier vorige jaren.

Met 160 teluren spendeerden we zo maar eventjes 70 % meer waarnemingstijd dan het vorige maximum van ca 94 uren in 2008. Deze toename is vooral te danken aan de eerste voorjaarstellingen, maar ook van een uitbreiding van de najaarstellingen. Doordat er gedurende twee weken, van 12 t.e.m. 15 okt. en van 18 t.e.m. 23 okt., nauwelijks of niet werd geteld zijn er onvoldoende gegevens beschikbaar om een volledig en duidelijk verloop van de trek langs de Schelde en Hobokense Polder in kaart te brengen. Dat belet ons niet om enkele opvallende verschillen en aantallen vast te stellen. In 2010 werden van op de telpost HP totaal 62.075 doortrekkende vogels geteld, de plaatselijke vogels dus niet meegeteld. Daarvan telden we

Waarnemingen in de regio

1 september - 30 november 2010

Wim Mertens

Witgat - Foto: Jan Rose

verwonderlijk want de aalscholvers hebben er een geduchte concurrent bij gekregen, de **snoek**. Een exemplaar van meer dan een halve meter lag regelmatig vlak voor de kijkhut te wachten op een prooi. Op Fort 8 zit nog wel veel vis en daar komen dus ook aalscholvers op af (2 ex. op 15/11, JR). De **waterral** werd regelmatig gehoord rond het Broekskot (3 ex., GB, WM), aan het Groot Rietveld (2 ex. JR) en één maal prachtige gezien op het Rallegat (DJ, WM). Ook op Petroleum-Zuid werd de soort opgemerkt (AB, LS).

Op de Schelde zitten nog steeds geen of zeer weinig watervogels, de 5 **knobbelzwanen** op de Schelde op 18/9 waren dan ook een opmerkelijke verschijning.

Op het slik langs de Schelde verbleven de ganse herfst 40 tot 100 **kieviten** (AD, JP, ML, VL). Voor de **witgat** steeg het water op de plassen te hoog na 20 september, voordien verbleven bijna dagelijks 1 tot 4 exemplaren in de Polder (DJ, GB, JR, LS, WM). Ook de **watersnip** werd enkel in de eerste helft van september gezien (GB, WM). De **grote zilverreiger** staat hoger op zijn poten en kon in oktober nog wel door het water van het Broekskot waden op zoek naar visjes. Regelmatig werd 1 ex. opgemerkt (DJ, GB,

In de herfst organiseert Luc Van Schoor jaarlijks trekvogeltellingen in de Hobokense Polder, zo ook in 2010. Een weerslag daarvan vind je elders in dit nummer. De duizenden overvliegende vogels, waaronder enkele erg zeldzame soorten (zwarte zee-eend, visarend, rode wouw, ruigpootbuizerd, smelleken, zwarte stern, beflijster, appelvink, roodkeelpieper...), komen in dit artikel niet aan bod. De vogels die tijdens de trekellingen ter plaatse werden waargenomen, komen wel aan bod samen met andere opmerkelijke waarnemingen van planten- en diersoorten in de Hobokense Polder.

Het weer dit najaar was niet om over naar huis te schrijven. September was nat, oktober was zoals oktober hoort te zijn, maar eerder aan de frisse kant en november was erg nat, met overstromingen tot gevolg. Door de vele regen steeg het waterpeil in de plassen en grachten veel sneller dan de vorige jaren.

Voor watervogels kon de pret niet op. **Krakeenden** en **slobeenden** dobberden op het Broekskot en de andere plassen van begin september tot eind november in groepen van respectievelijk 10 tot 35 exemplaren (AVL, GB, KW, LS, ML, PV, WM) en 5 tot 20 ex. (AVL, GB, KW, LS, ML, PB, PV, WM). **Wintertalingen**

lieten hun gefluit ook de hele herfst weerklinken (AVL, DJ, KW, LS, PB, PV, TF, WM). In oktober liepen de aantallen van dit kleine eendje op tot 130 ex (AVL). Kleine aantallen **berg-eenden** (1-3 ex.) doken in oktober terug op in de Hobokense Polder en omgeving (AD, AVL, PV), tegen het eind van de maand zaten er al 11 exemplaren (DJ) en in november 18 (AVL). Aan de waterzuiveringsinstallatie op het Kiel zaten op 14 oktober wel 20 **dodaarsjes**, 15 **krakeenden**, 19 **pijlstaarten**, 1 **slobeend** en 35 **kuifeenden** (AD). In de Hobokense Polder werd deze laatste soort pas in november terug gezien: 1 ex. op 15/11 (WM), 10 ex. op 20/11 en 14 ex. op 22/11 (AVL). Die andere duikeend, de **tafeleend**, keerde ook pas in november terug naar de Polder (2 ex 20/11, AVL).

Ijsvogels vonden het vele water eveneens leuk en lieten zich zeer geregeld zien (AVL, BM, DJ, GB, JR, LVS, ML, PVT, WM). **Aalscholvers** profiteerden er minder van, af en toe kwam één exemplaar eens poolhoogte nemen op het Broekskot (GB). Blijkbaar vinden ze minder eten (vis) op het Broekskot dan enkele jaren geleden. Niet echt

Kievit

PvT, VL) en op 8 oktober 2 ex. (WM). De **kleine zilverreiger** werd maar één keer gezien (18/9, AVL).

Ooievaars werden niet gezien tijdens de trektellingen, maar vlogen wel degelijk enkele keren over. Vijf zeer hoog rondcirkelende ooievaars werden opgemerkt door AD op de beheerdersdag van 4/9 (ML, WM) en op 21/9 cirkelden nog eens 4 exemplaren boven Hoboken (MW).

Tot begin oktober jaagden 1 à 2 luidruchtige **boomvalken** boven de Hobokense Polder op libellen. Mogelijk wijst dit op een broedgeval, maar zeker is dit niet, want op dat moment trokken ook al enkele soortgenoten over de Hobokense Polder naar het zuiden. Nogal wat andere trekvogels gebruikten de Hobokense Polder om uit te rusten en even op krachten te komen. Bij de roofvogels waren dit naast **buizerd** en **sperwer**, **slechtvalk** (ADB, AVL, BM, JD, JR, KV, LVS, WM, WR) en **havik** (BM, JR, LVS). **Zanglijsters**, **koperwieken** en **kramsvogels** kwamen soms hoog in de bomen overdag op adem om de volgende nacht hun tocht naar het zuiden verder te zetten. Soms

8 november ontwaarde LVS in een groepje lijsters in de Graspolder zelfs een **beflijster**. Op 7 en 8 november verbleven ook 4 tot 5 **barmsijzen** in de Polder, waarschijnlijk kleine (AVL, JP, LVS). Twee kleurrijke mannetjes en één vrouwtje **goudvink** werden gezien op 7 november (AVL, JP, JR, LVS) en nog een mannetje op 26 november (MG). Op 7 november werd verder ook nog een **kruisbek** in de Polder gezien (AVL, JP, LVS). Die zelfde dag werd tussen de lokale **staartmezen** in november ook de Noord- en Oost-Europese ondersoort **witkopstaartmees** (4 ex.) en de tussenvorm **witkoppige staartmees** (2 ex.) ontdekt (AVL, JP, JR, LVS). De witkopstaartmees werd enkele dagen later, op 15/11 ook ontdekt op Fort 8 (JR) in een groepje van staartmezen en goudhanen. **Goudhaan** werd ook enkele keren in de Polder waargenomen (GB, TF), maar veel frequenter in het Vogelenzangpark en omgeving (JPo, SB). De **vuurgoudhaan** werd tweemaal waargenomen in de parken (JPo, SB). Ook enkele waarnemingen van **zwarte mees** in oktober (JP, SB), **kuifmees** in oktober en november (HA, PV, SB) en een roe-

weer werden in september nog aardig wat vlinders, waaronder **bruin blauwtje** (LV) en **kleine vuurvliinder** (AVL, KW) en libellen waargenomen. Opvallend waren de vele waarnemingen van **bruinrode heidelibel** (KW, KP, LV, ML, SL, WM) en een waarneming van de **bruine winterjuffer** aan het Zuidstation op 16/9 (KP).

Op 5/10 werd op de jas van trekteller Luc een nieuwe soort lieveheersbeestje voor de Hobokense Polder ontdekt, het **vloevlekkieveheersbeestje**. **Ratelaar** en **zuidelijk spitskopje**, ontdekt op 5/9 (KW, SL), zijn nieuwe sprinkhaansoorten voor de Hobokense Polder. De waarneming van 5 larven van de **veldkrekel** op 6 oktober in de Biotuin van de Universiteit Antwerpen (JPo) is ook speciaal. Deze soort wordt in Vlaanderen bijna uitsluitend in de Kempen waargenomen.

Tenslotte is ook de melding van een **bruinvis**, een kleine dolfinsoort, op de Schelde ter hoogte van de Hobokense Polder zeer opmerkelijk. De website www.zeezoogdieren.org meldde deze waarnemingen op 2/11.

Witkopstaartmees

kwamen deze lijsters wat lager bij de grond om zich te goed te doen aan bessen, vooral de bessen van kruidvlier waren erg in trek (AVL, GB, JP, JVS, VL, WM). **Grote gele kwikstaart**, **keep**, **matkop**, **putter**, **rietgors**, **vink** en **zwarte roodstaart** verbleven tijdens de trekperiode voor korte of langere tijd in de Polder. Op

pende **bosuil** op 23 november in de parken zijn het vermelden waard.

In de Hobokense Polder werd bij een bezoek op 21/11 aan de slaappleaats van **waterpiepers** een record aantal geteld: 58 stuks!

Niettegenstaande het minder goede

Waarnemers

AD	Alberto Durinck
ADr	Andre Driessen
AVL	Andre Van Langenhove
ADB	Anne-Marie De Bie
BM	Bert Mertens
DJ	Danny Jonckheere
GB	Guy Borremans
HA	Hendrik Avercamp
JDB	Jan De Bie
JR	Jan Rose
JP	Joachim Pintens
JPo	Jonas Pottier
KP	Kris Peeters
KW	Koen Wyers
KV	Kris Vos
LV	Luc Verhelst
LS	Luk Smets
MG	Marcel Geleyn
ML	Marnix Lefranc
MW	Mia Willekens
PvT	Patrick van Tilburg
PB	Peter Bastiaensen
PV	Pieter Vervloet
SL	Seppe Lenders
TF	Tom Franken
VL	Valerie Lejeune
WM	Wim Mertens

Waterpieper op slaapplaats rietveld Hobokense Polder

Telling: 21 november 2010 **Uur:** 16.10 u -17.20 u **Zonsondergang:** 16.48 u

Plaats: vanaf westkant (gemaaid gras-en rietland)

Weer: bewolkt en vrijwel windstil, 5°C

Waarnemers: Luc Van Schoor en Jan Rose, Ria Thys en Luk Smets (vanaf 16.45 u)

Chronologische waarnemingen van aankomst

(aanvliegroute vanaf ZW, tenzij anders vermeld)

uur inval	aantal vogels	plaats inval
16.16	2	doorvliegend NO
16.21	1	rietveld ZO
16.22	1	rietveld ZO
16.25	1	rietveld ZO
16.29	2	doorvliegend NO
16.33	3	rietveld ZO
16.35	4	doorvliegend NO
"	1	rietveld midden
16.36	1	rietveld ZO
16.37	1	rietveld ZO
16.40	10	rietveld midden
16.42	2	rietveld midden
16.43	3	rietveld midden
16.45	1	rietveld midden
16.47	5	rietveld midden
16.48	●	.....
16.50	11	rietveld ZO
16.52	5	rietveld midden
16.54	5	rietveld midden

Waterpieper

Totaal: 59 vogels, waarvan 51 in rietveld en 8 doorvliegend

Dit is een max totaal sinds het begin van de tellingen (2005)

Commentaar

De Waterpieper is een broedvogel van bergachtige gebieden in Scandinavië, Alpen en Pyreneeën, maar overwintert onder andere in Nederland en België. De Waterpieper arriveert in oktober en is tot begin april aanwezig. Ze overnachten in groep op slaapplaatsen die meestal in rietvelden liggen.

Het aantal per slaapplaats kan wel wat verschillen maar gaat meestal van een tiental tot een vijftigtal vogels. De grootste aantallen (vooral in Nederland) op één slaapplaats liggen tussen de 80 à 100 vogels.

Gezien er langs de trekpost HP in okt.-begin nov. 2010, rond zonsondergang, tijdens het eerste teluur (7.30-8.30) weer geregeld meerdere Waterpiepers vanuit NO richting overvlogen, leek het me nuttig om nogmaals een telling op de reeds gekende slaapplaats in het rietveld door te voeren.

Zoals vorige jaarlijkse tellingen komen de vogels gemiddeld een half uur vóór zonsondergang tot ca een kwartier erna op de slaapplaats toe. De meeste vogels, 43 exx of 73%, arriveren tien minuten voor, tot 10 min na zonsondergang. Ze komen bijna steeds roepend aangevlogen, maken bij aankomst één of meerdere omcirkelingen om dan plots in het rietveld neer te dalen. De meesten blijven op hun zitplaats, waarbij sommigen nog even roepen. Bij uitzondering vliegen ze nog even op om zich een korte afstand te verplaatsen.

De aanvliegrichting is ZW, parrallel met de rechter Scheldeoever. Een groepje van 4 exx dat om 16.52 vanuit N kwam ingevallen, was zo goed als zeker om 16.50 even doorgevlogen richting NO en vervolgens teruggekeerd naar het rietveld. De 8 vogels die verder over het bos in NO richting doorvlogen, daalden waarschijnlijk neer in een rietzone

ten Z van de Naftaweg, een fenomeen dat we ook bij vorige tellingen konden vaststellen. Bijkomende plaatswaarnemingen, tijdens een volgende slaapplaatsstelling in jan.-febr., zouden deze vermoedens kunnen bevestigen of ontkennen.(*)
We veronderstellen dat het merendeel van de vogels overdag fourageert in de potpolder (in wording) van Kruibeke-Bazel of zelfs verder in de Rupelstreek (Noordelijk eiland-Wintam ?).

Tijdens de waarnemingen werden rond het rietveld nog volgende soorten waargenomen:

Grote gele kwikstaart, Rietgors (min.2 roepende vogels in rietveld) Keep, Waterral (3 roepposten) en een 200tal Houtduiven op de slaapplaats langs de bosrand.

Luc Van Schoor - 25 november 2010

*Zie in een volgende Polderflits de juiste datum en uur voor deze telling

Bio & Biodiversiteit

Biodiversiteit is, kort gezegd, de soortenrijkdom aan dieren, planten en andere organismen (zoals schimmels). In de westerse wereld is nog maar heel weinig over van de oorspronkelijke biodiversiteit. Biologische landbouw kan het tij helpen keren.

Bedreiging voor voedselvoorziening

De Wereld Voedsel Organisatie beschouwt het verlies aan planten- en diersoorten als één van de grote bedreigingen van deze tijd. De rode lijst met bedreigde soorten groeit en de variatie in voedingsgewassen neemt af. Een verdere afname van het aantal soorten kan leiden tot een voedselcrisis. Uit diverse onderzoeken blijkt echter dat biologische bedrijven het tij kunnen keren. De biodiversiteit is daar beduidend groter, van de bodem tot in de lucht.

Meer bodemleven

Verbeteringen in de bodem ontwikkelen zich langzaam. Duidelijke verschillen zijn pas na een jaar of acht merkbaar. Dit werd aangetoond in het zogenaamde DOK-onderzoek in Zwitserland waarbij al 21 jaar biologische, biologisch-dynamische en gangbare landbouwsystemen worden vergeleken.

Bron: Mäder e.a., 2002

Micro-organismen en regenwormen zorgen voor de afbraak van organisch materiaal en spelen daarmee een centrale rol voor de bodemvruchtbaarheid. Over het algemeen bevatten biologische bodems meer micro-organismen en regenwormen dan 'gangbare'. Dit heeft te maken met de natuurlijke bemesting (organisch materiaal) en de vruchtwisseling (telkens andere gewassen op een perceel). Het aantal soorten micro-organismen is ook groter in biologische bodems, en ze zijn actiever dan in gangbare bodems.

Bron: Haveman & Stortelder 2006

Meer flora

In de biologische landbouw komen 5 x meer wilde planten en 57%

meer plantensoorten voor dan in de gangbare landbouw. Deze niet-landbouwplanten zijn een onmisbare voedingsbron voor ongewervelden en vogels.

Bron: Tack, 2006 en Soil Association

Een positief effect van biologische landbouw op de variatie aan plantensoorten wordt volgens Haveman, Stortelder (2006) en andere onderzoeken duidelijk aangetoond. Op biologische akkers komen 1,5 tot 3 keer meer soorten voor dan op gangbare akkers. In de meeste gevallen neemt ook de biomassa van kruiden sterk toe (2-10x) ten opzichte van de gangbare landbouw. De mate waarin dit gebeurt is afhankelijk van de lokale omstandigheden en de aard van de bedrijfsvoering. Over het algemeen geldt: hoe extensiever de teelt, hoe meer soorten een kans krijgen. Het soorteneffect is afhankelijk van het akkerbouwgewas. Bij hakvruchten (o.a. bieten) en zomergranen profiteerden de planten het meest van een biologische bedrijfsvoering.

Bron: Haveman & Stortelder 2006

Om plantenziektes te voorkomen en het land vruchtbaar te houden, wordt in de biologische landbouw gewerkt met vruchtwisseling. Hierbij worden ook groenbemesters ingezet (o.a. vlinderbloemigen zoals klaver), die de bodem van stikstof voorzien. De vruchtwisseling leidt tot een grotere diversiteit aan plantensoorten.

Bij graslanden zijn de effecten van biologisch beheer op de diversiteit minder duidelijk dan bij akkerlanden. Soms worden meerdere soorten gevonden in biologische graslanden, soms zijn er geen verschillen. Waarschijnlijk heeft dit te maken met het aantal jaren dat het grasland biologisch wordt beheerd. Na de omschakeling naar biologisch blijft het soortenaantal nog lange tijd laag door een langzame migratie van de nieuwe plantensoorten. De soortenrijkdom is ook gebaat bij een blijvende grasmat; herinzaai van graslanden verlaagt de soortenaantallen. Bij blijvende graslanden heeft biologisch beheer een positief effect op de variatie in plantensoorten

Bron: Haveman & Stortelder 2006

Meer fauna

Ongewervelden

Op biologische bedrijven komen 1,6 keer meer kevers, 3 keer zoveel vlinders en 1 – 5 keer meer spinnen voor dan in de gangbare landbouw. De ongewervelden eten plaagdierpjes op (o.a. bladluizen), dragen bij aan de bestuiving van gewassen en vormen zelf een belangrijk onderdeel van het dieet van vogels.

Bron: Tack, 2006

De FAO rapporteerde grote effecten van biologische landbouw op de fauna bij bouwland (25-600% meer soorten). Op grasland schommelden de effecten rond de 25%.

Haveman en Stortelder (2006) geven diverse verklaringen voor de grotere aantallen ongewervelden:

- geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen
- de organische bemesting
- de vruchtwisseling
- het minder intensief gebruikte landschap.

Al deze factoren leiden tot een vegetatiestructuur met een grotere heterogeniteit, die op haar beurt de diversiteit bij o.a. kevers, regenwormen en spinnen vergroot.

Ook randen en landschapselementen zoals heggen en houtkanten zijn van belang voor de diertjes. Grotere dieren die de ongewervelden op hun menu hebben staan, zoals vogels, gedijen ook beter op biologische bedrijven. Over het algemeen geldt dat de rijkdom aan soorten het grootst is bij bedrijven in kleinschalige landschappen. Er zijn gevallen bekend van grootschalige gangbare bedrijven waar de fauna zo was verarmd, dat herstel van de diversiteit na omschakeling naar de biologische teelt, niet of nauwelijks optrad.

Bron: Haveman & Stortelder 2006

Vogels

Veel vogelsoorten (o.a. weidevogels, boerenzwaluwen) profiteren van de biologische productiemethode. Ze komen in grotere aantallen voor en planten zich succesvoller voort dan op gangbare bedrijven. Als belangrijkste

oorzaken hiervoor worden aangegeven:

- de kleinere percelen
- de aanwezigheid van meer landschapselementen zoals houtwallen en ongebruikte akkerranden
- geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, waardoor er meer voedsel (o.a. insecten) te vinden is de meer gemengde bedrijfsvoering.

Bron: Haveman & Stortelder, 2006

Uit het onderzoek van Jurgen Tack en het rapport van de Soil Association blijkt dat er op biologische bedrijven langs de randen van de velden 25% meer vogels voorkomen dan op gangbare bedrijven. In de herfst en de winter loopt dit percentage zelfs op tot 44%. Verder komen er 2 maal zoveel grondbroedende soorten voor.

Bron: Tack, 2006 en Soil Association

Eén van de studies genoemd in het EU-rapport (Stolze e.a. 2000), stelt dat het positieve effect groter is dan men met braakligging zou kunnen bereiken. Het biologische landbouwsysteem als geheel heeft dus een stimulerend effect op de natuur.

Bron: Stolze e.a., 2000

Meer agrarische biodiversiteit

De agrobiodiversiteit (gecultiveerde soorten) is in de biologische landbouw groter, onder andere doordat er met een ruime vruchtwisseling wordt gewerkt.

Uit de volgende cijfers blijkt hoe smal de basis is van onze voedselvoorziening:

- Er zijn wereldwijd 265.000 plantensoorten, waarvan er 7.000 worden geteeld als voedsel- en landbouwgewassen. Slechts 80 plantensoorten eten we in grote hoeveelheden. Tarwe, rijst, suiker en maïs zorgen voor 63% van de plantaardige energie-inname van

de mens.

- Er zijn wereldwijd 4.763 soorten zoogdieren en 9.946 vogelsoorten. Hiervan worden er 40 gekweekt voor voedsel. Slechts 14 soorten leveren 90% van de totale vleesconsumptie.

Een verdere afname van het aantal soorten kan leiden tot een voedselcrisis. Om de wereldbevolking in 2050 (naar schatting 9 miljard mensen) te kunnen voeden, is juist een verdubbeling van de voedselproductie nodig. De biologische landbouw streeft naar het gebruik van meer soorten ter bevordering van de biodiversiteit.

Bron: Tack, 2006

Meer landschappelijke variatie

Voor de diversiteit van het landschap speelt de biologische landbouw eveneens een belangrijke rol. Denk aan de aanwezigheid van half-natuurlijke elementen zoals houtwallen, heggen en poelen. Dergelijke elementen dragen niet alleen bij aan een gevarieerd landschap, maar zijn ook van bijzonder belang voor de biodiversiteit. Verschillende onderzoekers constateren een groter aantal biotopen op biologische bedrijven dan op conventionele.

Bron: Haveman & Stortelder 2006

Een recente Nederlandse studie van de Universiteit van Wageningen (Hendriks e.a., 2000; Stobbelaar en Hendriks, 2001) is positief over de bijdrage van biologische landbouw aan het behoud van het landschap. De auteurs concluderen: "Bij hetzelfde bedrijfstype en hetzelfde landschapstype dragen de biologische bedrijven sterker bij aan de landschappelijke kwaliteiten van de streek dan de gangbare bedrijven. De biologische bedrijven blijken beter in staat om de kenmerkende ruimtelijke en temporele relaties van de streek te benadrukken."

Wel geeft een EU-rapport (Stolze e.a. 2000) aan dat de methodologie om landschappelijke kwaliteit te kunnen beoordelen, weinig ontwikkeld is. De invloed van het biologische bedrijfssysteem is moeilijk te scheiden

van de invloed van reeds bestaande landschappen en individueel initiatief. De onderzoekers trekken daarom nog geen harde conclusies.

Besluit

Uit verschillende onderzoeken, blijkt biologische landbouw een positieve invloed te hebben op de biodiversiteit. Het zou goed zijn indien we allen ons steentje bijdragen door zelf actief te zijn met bio (moestuyn, siertuin, geen pesticidengebruik,...), biologisch te consumeren en verenigingen te ondersteunen die biologisch actief zijn (zoals o.a. Velt, Bioforum, ...)

Thierry Maréchal

www.alexiswellness.be

Bronnen:

- www.biologica.nl
- Task Force Biologische Landbouw
- Bioforum
- Velt
- Universiteit van Leeds
- Universiteit van Wageningen
- Food and Agriculture Organisation (FAO), United Nations, Rome, 2002
- Soil Association, 2000, The biodiversity benefits of organic farming. Soil Association & WWF (GB), 34 p.
- De effecten van biologische landbouw op biodiversiteit – een kritisch literatuuroverzicht (Rense Haveman & Anton H.F. Stortelder, 2006)
- Biologische landbouw als hoeder van biodiversiteit, overzicht van 76 studies uitgevoerd in de periode 1981-2005 (Jurgen Tack, 2006)
- Organic agriculture, environment and food security. Food and Agriculture Organisation of the United Nations, Rome. (Scialabba, N.E., Hattam, C., 2002)
- De verschijning van de landbouw. Onderzoek naar de landschapskwaliteit van biologische en gangbare bedrijven in West-Friesland. (Hendriks, K., Stobbelaar, D.J., Van Mansveld, J.D., 2000) en in Waterland. (Stobbelaar, D.J., Hendriks, K., 2001). Wageningen universiteit (NL), 120pp.
- The environmental impacts of organic farming in Europe. Organic farming in Europe: Economics and Policy; volume 6. University of Hohenheim, 127 pp. (Stolze, M., Piore, A., Häring, A., Dabbert, S., 2000)
- Does organic farming benefit biodiversity? (Hole, D.G. e.a.) Biological Conservation 122 (2005): 113-130.
- Soil fertility and biodiversity in Organic farming. Science Vol 296, 1694-1697. (Mäder e.a. 2002)

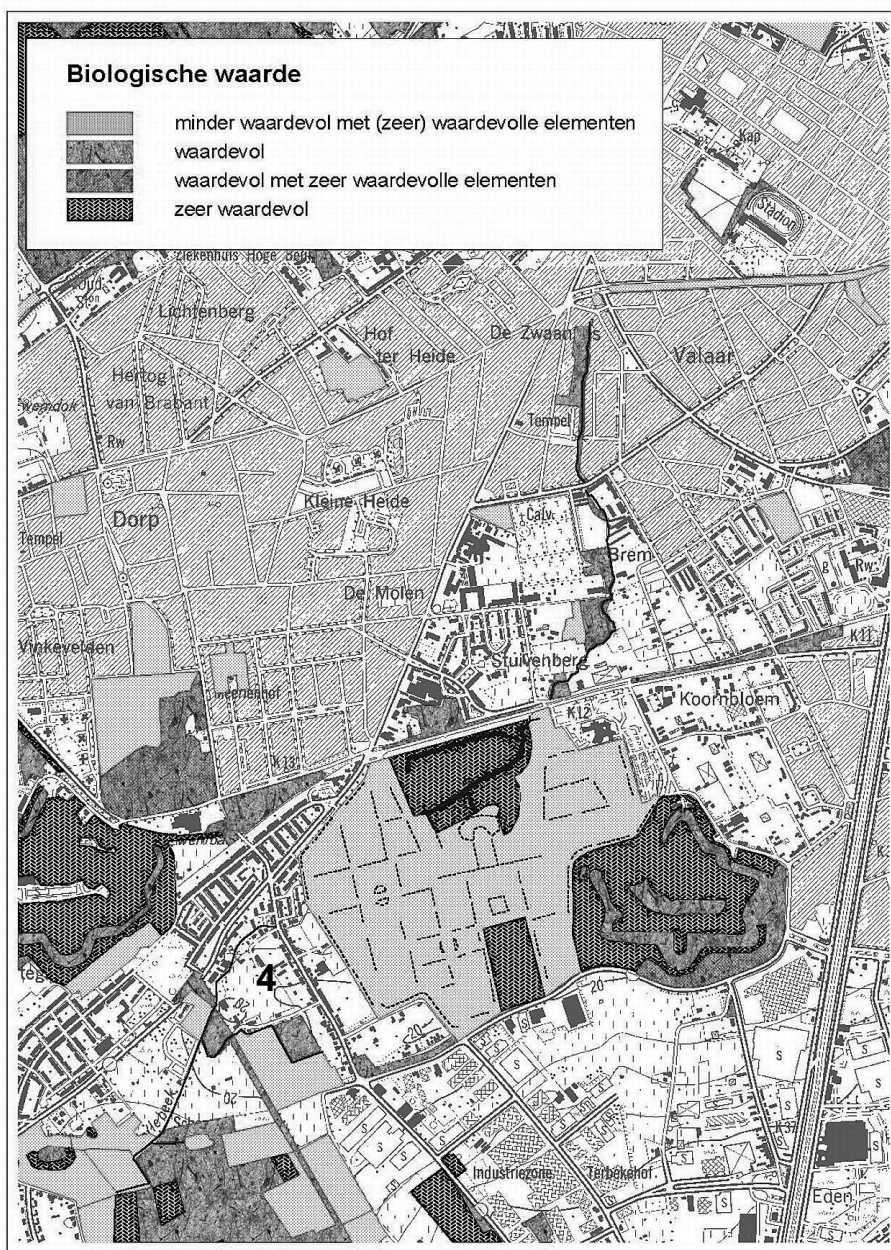
De Hollebeek, een waterloop in de stad

Wim Mertens

De Hollebeek ontspringt in het zuiden van de stad Antwerpen nabij de grens met Hemiksem. Het bron-gebied ligt ca. 21 m boven de zee-spiegel op een heuvelrug die zich uitstrekt van het centrum van Hemiksem via Wilrijk naar Mortsel. De Hollebeek vormt vanaf haar bron tot aan het Kiel de grens tussen Hoboken en Wilrijk, vroeger gemeenten nu districten. Ze loopt afwisselend door sterk verstedelijkt gebied en mooie groengebieden, o.a. het begraaf-park Schoonselhof. Op het Kiel, ter hoogte van De Bruynlaan verdwijnt de beek onder de grond en stroomt ze via het gemengde rioleringsstelsel naar het RWZI Antwerpen-zuid, vanwaar het water uiteindelijk naar de Schelde vloeit.

Op de Biologische Waarderingskaart vormt de Hollebeek als het ware een snoer van biologisch waardevolle en zeer waardevolle biotopen (zie Figuur 1). Op deze wijze dringt de natuur de stad binnen: de waardevolle bosgebieden ten zuiden van Antwerpen zijn via de beekvallei verbonden met het Schoonselhof, Fort 8 en Fort 7. Allerhande dieren, bijvoorbeeld egels of stekelbaarsjes, gebruiken deze corridor en zijn waar te nemen in of langs de Hollebeek in de dichtbewoonde Valaarijk.

Dit groene snoer is echter op meerdere plaatsen onderbroken. Vijftig jaar geleden had het zuidelijk deel van de vallei nog een heel open karakter, maar sindsdien is het sterk verstedelijkt (zie Figuur 2). De verstedelijking verliep deels gepland door de bepalingen van de wet op de ruimtelijke ordening van 1962 en het gewestplan van 1981. Deze legden vast waar gebouwd kon worden (woongebieden en industriegebieden) en waar de open ruimte bewaard moest blijven (parkgebieden en groen- en natuurgebieden). Landbouwgebieden werden hier helemaal niet meer voorzien. Destijds was het milieubewustzijn in onze maatschappij nog veel beperkter dan nu en van integraal waterbeheer was nog helemaal geen sprake. Langs

Figuur 1: Biologische waarderingskaart

bijna de hele beekloop werd dan ook minstens één oever ingekleurd als woongebied en op vele plaatsen beide oevers. De Hobokense oever werd, op enkele uitzonderingen na helemaal ingetekend als woongebied. Aan Wilrijkse zijde is dit veel minder het geval.

Anno 2010 zijn de woon- en industriegebieden bijna volledig gerealiseerd. Als uitzondering gelden de Hollebeekweide tussen de beek en de Hollebeekstraat (1 op Figuur 3),

een eikenbosje aan de Salesianenlaan (2 op Figuur 3) en het landbouwgebied Dooislooi (4 op Figuur 1). Lokaal werd ook in park- en groengebieden gebouwd maar het grootste deel ervan is gevrijwaard van bebouwing. Niettegenstaande de bestemming als parkgebied zijn deze gronden, op het Schoonselhof na, nagenoeg volledig ontoegankelijk voor het publiek. Het zijn privétuinen en weilanden van hobbyboeren (paarden).

Het watersysteem van de Hollebeekvallei is sterk door de mens beïnvloed. De verstedelijking veroorzaakte een enorme toename van de verharde, waterdoorlatende oppervlakte. Dit heeft meerdere negatieve gevolgen. Enerzijds sijpelt minder neerslagwater door naar het grondwater, waardoor de grondwartertafel daalt, minder water uitteedt in de vallei (kwel) en bijgevolg het gemiddelde peil van de beek daalt. Droogvallen betekent voor een waterloop een zware aanslag op het ecosysteem. Vele dieren en planten sterven af. Anderzijds vloeit er tijdens perioden met zware neerslag veel meer water oppervlakkig af, waardoor piekdebieten ontstaan met in het slechtste geval wateroverlast, zoals meerdere bewoners aan de lijve hebben ondervonden. Dergelijke piekdebieten zijn ook nadelig voor het ecosysteem. Door de overdreven grote stroomsnelheden worden dieren en planten meegesleurd. In beide gevallen kunnen de verdwenen soorten slechts langzaam hun plaats terug innemen.

De afgelopen 15 jaar zijn heel wat nieuwe visies op de ruimtelijke ordening ontwikkeld die wel rekening houden met het belang van watersystemen en ecosystemen. De uitgangspunten op schaal Vlaanderen zijn neergeschreven in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1997). Ter illustratie enkele uitgangspunten:

- ✓ Ruimtelijke principes: "Het fysisch systeem is ruimtelijk structurend: dit betekent dat de huidige intrinsieke kenmerken van het bestaande fysische systeem het richtinggevend kader zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling van o.a. de functie wonen. ... Belangrijke structurerende componenten voor Vlaanderen zijn o.a. het netwerk van beek- en riviervalleien..."
- ✓ Ruimtelijke ondersteuning van het integraal waterbeheer: "Het ruimtelijk beleid ondersteunt het integraal waterbeleid: beperking van de hoeveelheid verharde oppervlakte in infiltratiegebieden, valleien vrijwaren van bebouwing met het oog op natuurlijke over-

Figuur 2: Evolutie van de bebouwing in en rond de Hollebeekvallei tussen 1956 en 2000

stromingsmogelijkheden en het vermijden van potentiële conflicten tussen wonen en water,...)

- ✓ Behoud en ontwikkeling van stedelijke natuurelementen en randstedelijke groengebieden: "Tot de stedelijke natuurelementen behoren de gebieden van de natuurlijke structuur die doordringen tot in het stedelijk gebied en de onderdelen van de ecologische infrastructuur zoals ..., bermen, oevers,... stedelijke natuurelementen hebben verschillende maatschappelijke functies. Ze zijn ecologisch, esthetisch, sociaal en psychologisch belangrijk. Ze zijn stadslandschapvormend.... Stedelijke natuurele-

menten moeten worden behouden en ontwikkeld."

- ✓ Zorgen voor de collectieve en openbare ruimten: "een fundamentele herwaardering van de openbare ruimten in het stedelijk gebied is een belangrijk element in de stedelijke vernieuwing. Het is een voorwaarde om het stedelijk wonen aantrekkelijk te maken.

Deze algemene uitgangspunten dienen concreet uitgewerkt te worden in de provinciale en stedelijke structuurplannen. In het Provinciaal Structuurplan Antwerpen wordt de Hollebeekvallei beschouwd als één van de "groene vingers", dit zijn

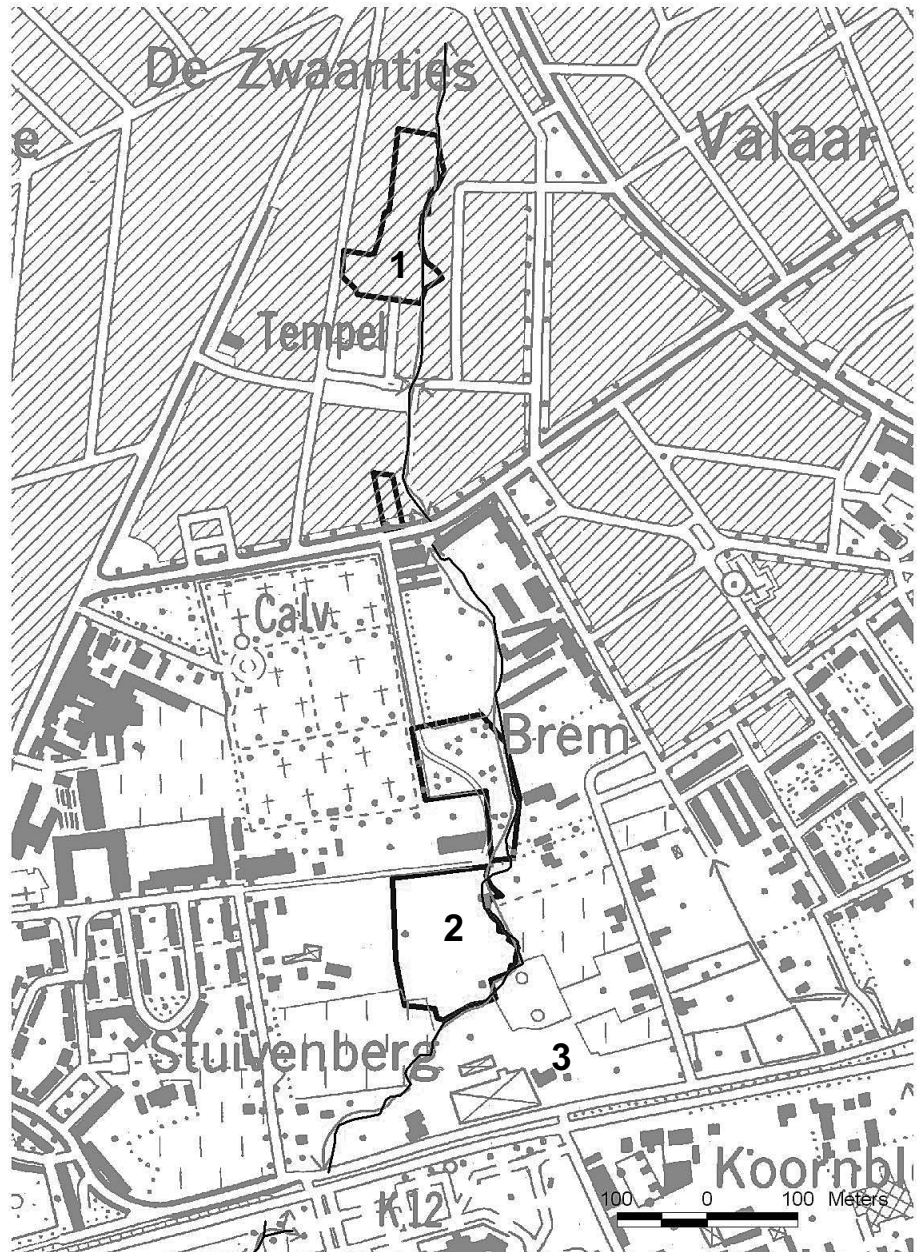
smalle groene zones die vertrekken vanuit een groter groengebied en die doorlopen tot in de stad. Volgens het structuurplan moeten deze "groene vingers" worden beschermd en waar mogelijk versterkt. In het ruimtelijk structuurplan van de stad Antwerpen lezen we dat het waternetwerk dienst moet doen als basisstructuur van de open ruimte. In de valleien, en deze van de Hollebeek wordt specifiek vermeld, moet de kwaliteit van het publiek domein vergroten en de toegankelijkheid verbeteren, bebouwing moet uitgesloten worden en de valleien moeten verbonden worden met de stedelijke parkgebieden. Ook in andere beleidsdocumenten (o.a. het Bestuursakkoord van de stad 2007 – 2012) wordt de bescherming van resterende beekvalleien expliciet vermeld.

De bestaande bestemmingen op het gewestplan voldeden dus niet meer. Op 11 maart 2005, nam de stad Antwerpen het initiatief om via een BPA (Bijzonder Plan van Aanleg) bestemmingen langs de Hollebeek aan te passen, rekening houdend met nieuwe behoeften, mogelijkheden en inzichten. Dit zogenaamd eerste "groene" BPA in de stad werd door het college goedgekeurd in 2006. Het BPA ging echter gepaard met een onwaarschijnlijk uitgebreid voorstel tot onteigening. Deze groot-schalige aankondiging tot mogelijke onteigening werd door de buurtbewoners, door het actiecomité Hollebeek, door de Natuurpuntafdelingen en door heel wat lokale politici unaniem afgekeurd. Het draagvlak voor het plan werd hierdoor volledig van tafel geveegd. Na meer dan 500 bezwaarschriften werd het plan in 2007 naar de prullenmand verwezen. Enkele maanden later werd gestart met een nieuw plan, een Ruimtelijk UitvoeringsPlan (RUP) dat de visie van het Structuurplan rond het groene lint in de stad concreet zou uitwerken, rekening houdend met de visie van de omwonenden. Momenteel is ook deze piste verlaten en wordt een zogenaamd landschapsplan opgesteld. De juridische waarde van dergelijk plan is echter zeer beperkt. Het kan de noodzakelijke bestemmingwijzigingen niet vastleggen.

Al deze plannen en beslissingen zijn echter geen garantie op het behoud van de resterende open ruimte in de vallei. Zeker die open ruimte gebieden die op het gewestplan de bestemming woongebied hebben zijn verre van veilig. De Hollebeekwei en de het eikenbosje aan de Salesianenlaan worden nog steeds bedreigd door verkavelingen.

Op 24 april 2004 werd een eerste verkavelingsaanvraag ingediend voor de Hollebeekweide. Een aantal buurtbewoners groepeerden zich in het Actiecomité Hollebeek dat, gesteund door Natuurpunt, protest aantekende tegen deze verkaveling. De verkavelingsaanvraag werd

geweigerd door de Stad Antwerpen, evenals een volgende aanvraag in 2005. De verkaveling werd in de eerste plaats afgekeurd omdat hier de noodzakelijke ruimte aanwezig is voor waterberging bij hevige neerslag, waardoor wateroverlast elders kan worden vermeden. De toekomst van dit groengebiedje lijkt momenteel enigszins veiliggesteld. Maar in het meest recente plan worden toch nog zes huiskavels voorzien om bestaande wachtgevels af te werken. Sinds 2010 wordt de Hollebeekweide door de buurtbewoners beheerd met ondersteuning van de twee Natuurpuntafdelingen. De graslanden worden jaarlijks één of twee keer gemaaid en het zwerfvuil wordt opgeruimd. Voor het eikenbos aan de Salesi-

Figuur 3: Situering op de topografische kaart

anenlaan, eveneens woongebied, werd in 2005 een eerste verkavelingsvergunning aangevraagd. Het protest tegen deze vergunningsaanvraag leidde de opmaak van het BPA in. Dit BPA moest de juridische bestemmingen in de vallei opnieuw vastleggen. Op basis van deze nieuwe bestemmingen zou men dan vergunningen kunnen goed- of afkeuren. Eigenaardig genoeg is het eikenbos zelf nooit opgenomen in het planningsproces. Dit grootste en ecologisch meest waardevolle deel van de vallei stroomafwaarts het Schoonselhof viel buiten de begrenzings van zowel het BPA, het RUP als het landschapsplan. De voorbije tien jaren is er dus nooit de politieke wil of moed geweest om de bestemming woongebied te wijzigen. Dit leidde tot de absurde situatie dat men een bestaand bos zou kappen en tegelijkertijd in het BPA plande om op de andere oever een park aan te leggen waarvoor de tuinen van tientallen gezinnen moesten worden onteigend. Vanzelfsprekend leverde dit een imposant aantal bezwaarschriften op waardoor het BPA finaal in de prullenmand belandde. In het voorjaar van 2010 werd opnieuw een verkavelingsaanvraag ingediend, ongeveer gelijktijdig met de publieke voorstelling van het landschapsplan. Natuurpunt en het actiecomité tekenden uiteraard opnieuw bezwaar aan. In het aanvraagdossier wordt tegen de beek aan een kleine publieke groenzone en een bekken voor regenwateropvang voorzien. Dit neemt echter niet weg dat het bos nagenoeg volledig moet worden gekapt en dat het grootste deel van de bestaande open ruimte zal verdwijnen.

In het parkgebied aan 'Den Brem' liggen tegen de Jules Moretuslei nog een tuinbouwbedrijf en een leegstaande boerderij (3 op Figuur 3). De stad liet recent de kans om deze boerderij en de omliggende gronden aan te kopen aan zich voorbij gaan. Dit was een unieke mogelijkheid om zonder onteigeningen een start te maken met de ontwikkeling van een publieke toegankelijke ruimte in de beekvallei, nochtans een basisprincipe voor het beleid van de stad

*Wandeling Hollebeek dd 28/11:
Van bron tot monding met gids Wim Mertens
Foto: Luk Smets*

volgens hun eigen structuurplan.

Alle goede voornemens ten spijt, lijkt de weg naar het behoud van de open ruimte en de ontwikkeling van hoogwaardige publieke ruimten in de Hollebeekvallei nog erg lang. Toch hebben de acties van het Actiecomité en Natuurpunt en de nieuwe beleidsvizies al enkele positieve resultaten opgeleverd. Het grootste deel van de Hollebeekwei lijkt voorlopig veiliggesteld en de kwaliteit van de bestaande publieke ruimte, momenteel een beetje rommelig, zal na uitvoering van het landschapsplan verhogen. Toch mag verhoopt worden dat de

stad op het gaspedaal gaat staan om de resterende open ruimte in de beekvallei te beschermen en publiek toegankelijk te maken. Hiervoor zullen gronden moeten worden aangekocht, in de eerste plaats het eikenbosje.

Dit artikel is gebaseerd op meerdere teksten opgesteld door Natuurpunt en het Actiecomité. Deze teksten evenals bijkomende informatie zijn te vinden op de website van Natuurpunt Hobokense Polder: <http://www.hobokensepolder.be/beleid/Hollebeek/Hollebeek1.html>

**De Antwerpse Koepel voor
Natuurstudie (ANKONA) organiseert
i.s.m. het departement Biologie van
de Universiteit Antwerpen (UA)
de 14de editie van de Ontmoetingsdag
op zaterdag 12 februari 2011**

Deelname is gratis, maar vooraf inschrijven is verplicht en kan t.e.m. 5 februari 2011

Inschrijven doe je bij voorkeur digitaal via de ANKONA-website: www.ankona.be (rubriek 'ontmoetingsdagen' en 'kalender') Op deze website kan je ook meer info vinden over dagprogramma, dat staat in het teken van Biodiversiteit, alles hangt samen...

Contactpersoon: Koen Cuypers, 03/240.59.88, ankona@admin.provant.be

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening: **979-6399607-37** van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds Hobokense Polder"

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:
André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81
Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?
Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

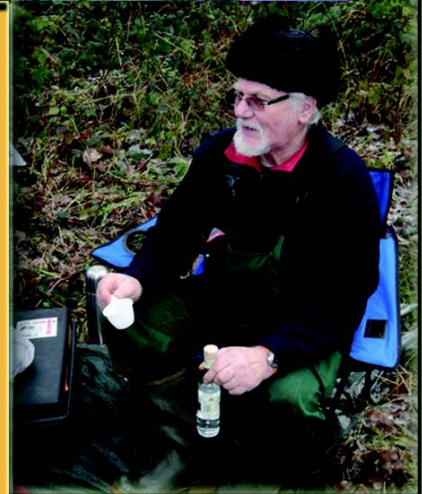
Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde woensdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

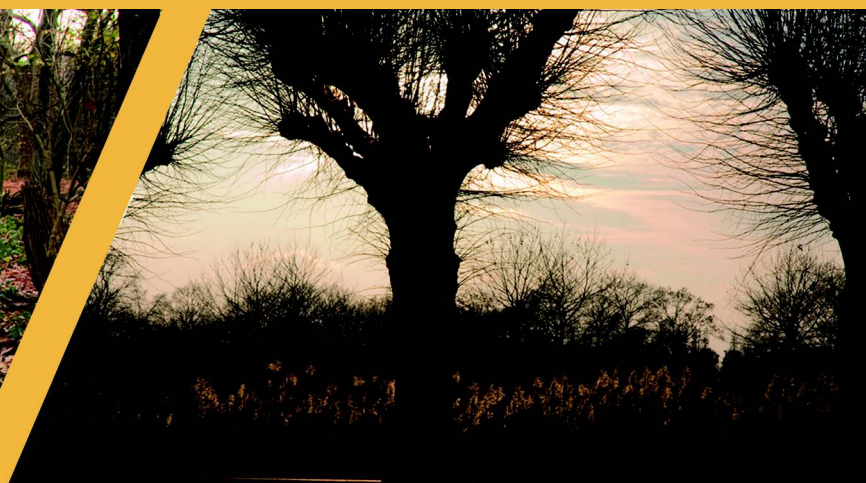
Foto voorkaft:
Winter in de Hobokense Polder
Foto: Luk Smets

Foto achterkaft:
Wintervruchten
Foto: Luk Smets

Anke zal door beroepsbezigheden moeten afhaken voor de wekelijkse Beheerwerken

Bedankt voor de toffe samenwerking en de lekkere tractatie

De Hollebeek: een stukje natuur in de stad

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Za 8 jan **Polderborrel**
WE 15/16 jan Watervogeltellingen
Za 15 jan Natuurbeheer in de Polder
Zo 16 jan **Vogeltocht: natuurgebieden op Linkeroever**
Wo 19 jan Bestuursvergadering in Zaal Moretus
WE 5/6 feb Vogels voeren en beloeren
Za 5 feb Gezellig samenzijn met kwis!
WE 12/13 feb Watervogeltellingen
Zo 13 feb Natuurbeheer in de Polder
Wo 16 feb Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Ma 21 feb **Start Cursus Vogelzang in het bos**
WE 4 - 6 maart **Weekend Ardennen: Oehoe**
WE 12/13 maart Watervogeltellingen
Za 12 maart Natuurbeheer in de Polder
Wo 16 maart Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Zo 20 maart Lente, de natuur ontwaakt in de Polder
Wo 23 maart Stiltewandeling in de Polder

Cursus Vogelzang in het bos: maandagen 21 en 28 februari, 14 en 21 maart, 2 en 30 april

Onze Goudklompjes werken elke **dinsdag** in de Polder en dit tussen 9.30 u en ca 14 u
Voor info: contacteer André Van Langenhove, 03/288 00 81 of Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75

Artikels voor het volgende Polder.blad - met verschijningsdatum 1 april 2011 - dienen bij de redactie te zijn op **28 februari 2011** (zie colofon, blz. 30)

www.hobokensepolder.be